

TTK M. 1408, TTK M. 1467 VE TTK M. 1484 HÜKÜMLERİ IŞIĞINDA KARAYOLLARI MOTORLU ARAÇLAR ZORUNLU MALİ SORUMLULUK SİGORTASINDA “ÖNCE SİGORTA, SONRA RUHSAT” UYGULAMASI

(Araştırma Makalesi)

DOI: <https://doi.org/10.33717/deuhfd.1753306>

Dr. Öğr. Üyesi Ezgi Başak DEMİRAYAK ÜNAL*

Öz

Karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortasında işleten değişikliğini ve sigortacının sonraki sorumluluğunu düzenleyen Karayolları Trafik Kanunu (KTK) m. 94 hükmünün üçüncü ve dördüncü fıkralarının Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesinden sonra yapılan yeni düzenlemelerle araçların satış ve devrinden önce devralacak kişi adına sigorta yaptırılması zorunluluğu getirilmiştir. Ancak bu uygulamanın menfaat yokluğuna ilişkin TTK m. 1408, çifte sigortaya ilişkin TTK m. 1467 ve zorunlu sigortalarda sigortacının sonraki sorumluluğuna ilişkin TTK m. 1484 hükmü bakımından değerlendirilmesi gerekmektedir. Öte yandan uygulamanın zorunlu sigortalardan beklenen sosyal amaç bakımından isabetli olup olmadığı da tartışmaya açıktır. Çalışmada “önce trafik poliçesi, sonra ruhsat” sloganıyla başlayan yeni uygulama, bu açılardan değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler

Zorunlu Sigorta, İşletenin Değişmesi, Sigortacının Sonraki Sorumluluğu, Menfaat Yokluğu, Çifte Sigorta

* Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, Eskişehir (ezgi.basak@ogu.edu.tr) ORCID: 0000-0001-9822-6718 (Gönderim Tarihi: 29.07.2025-Kabul Tarihi: 07.11.2025) Yazar, eserinin Derginize ait bilimsel etik ilkelere uygun olduğunu taahhüt eder.

**“FIRST INSURANCE, THEN REGISTRATION CERTIFICATE”
APPLICATION IN COMPULSORY MOTOR VEHICLE LIABILITY
INSURANCE IN LIGHT OF THE PROVISIONS OF
TCC ARTICLE 1408, TCC ARTICLE 1467 AND TCC ARTICLE 1484**

(Research Article)

Abstract

Following the annulment of the third and fourth paragraphs of Article 94 of the Road Traffic Act (RTA) by decision of the Constitutional Court, which regulated the change of operator and the subsequent liability of the insurer in compulsory motor vehicle liability insurance, new regulations introduced the requirement that insurance be obtained in the name of the transferee before the sale or transfer of vehicles. However, this practice must be evaluated in light of Article 1408 of the TCC related to the absence of interest, Article 1467 of the TCC, related to double insurance, and Article 1484 of the TCC related to the subsequent liability of the insurer in compulsory insurance. Furthermore, the appropriateness of the practice in terms of the social objectives expected from compulsory insurance is also doubtful. This study evaluates the new practice, which began with the slogan "first traffic policy, then registration certificate," from these perspectives.

Keywords

Compulsory Insurance, Change of Operator, Subsequent Liability of the Insurer, Lack of Insurable Interest, Double Insurance

GİRİŞ

Anayasa Mahkemesi'nin 23.01.2024 tarih ve E. 2023/130, K. 2024/17 sayılı kararı¹ ile 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu (KTK)'nın "Sigorta sözleşmesinin verilmesi ve işletenin değişmesi halinde yapılacak işlemler" başlıklı 94'üncü maddesinin "Sigortacı sigorta sözleşmesini durumun kendisine tebliği tarihinden itibaren onbeş gün içinde feshedebilir." şeklindeki üçüncü fıkrası ile "Sigorta fesih tarihinden onbeş gün sonrasına kadar geçerlidir." şeklindeki dördüncü fıkrasının iptaline karar verilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararının 05.12.2024 tarihinde yürürlüğe girmesinden sonra 13.12.2024 tarih ve 32751 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Tarife Uygulama Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik"² ile "Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Tarife Uygulama Esasları Hakkında Yönetmelik (KMZMSSTUEHY)" m. 11/1 hükmünün "Ancak, mevcut sözleşme işletenin değiştiği tarihten itibaren onbeş gün süresince herhangi bir işleme gerek kalmaksızın ve prim ödenmeksizin yeni işleten için de geçerlidir." şeklindeki son cümlesi yürürlükten kaldırılmış ve söz konusu değişikliğin 05.12.2024 tarihinden itibaren geçerli olacağı hükme bağlanmıştır. Öte yandan "Araçların Satış, Devir ve Tescil Hizmetlerinin Yürütülmesi Hakkında Yönetmelik (ASDTHYHY)"³te yapılan değişiklik 04.12.2014 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir³. Anılan Yönetmeliğin 18'inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca "Tescil edilmiş araçların her çeşit satış ve devirleri, satış veya devri yapılacak araçtan dolayı motorlu taşıtlar vergisi, gecikme faizi, gecikme zammı, vergi cezası ve trafik idari para cezası, 25/6/2010 tarihli ve 6001 sayılı Karayolları Genel Müdürlüğünün Hizmetleri Hakkında Kanunun 30 uncu maddesine göre verilen idari para cezaları ile geçiş ücreti borcu ve taşıt üzerinde satış ve/veya devri kısıtlayıcı herhangi bir tedbir veya kayıt bulunmadığının ve trafikten çekilmiş veya çekilecek araçlar hariç olmak üzere aracın geçerli muayenesi ile aracı satış veya devir yoluyla alacak kişi adına satış ve devir tarihi itibarıyla geçerli olmak üzere zorunlu mali sorumluluk sigortasının bulunduğu tespit edilmesi halinde noterler tara-

¹ 05.03.2024 tarih ve 32480 sayılı Resmi Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/03/20240305-8.pdf>, Erişim tarihi: 22.04.2025.

² <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/12/20241213-4.htm>, Erişim tarihi: 22.04.2025.

³ Araçların Satış, Devir ve Tescil Hizmetlerinin Yürütülmesi Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/12/20241204-1.htm>, Erişim tarihi: 22.04.2025.

findan yapılır. Noterler tarafından yapılmayan her çeşit satış ve devir işlemleri geçersizdir.”. Söz konusu değişiklik doğrultusunda tescilli araçların satış veya devir işlemlerinden önce aracı devralacak kişi adına satış ve devir tarihinden geçerli olacak zorunlu mali sorumluluk sigortasının yaptırılmış olması şartı aranmaktadır. “Önce trafik poliçesi, sonra ruhsat” sloganıyla başlayan bu uygulamanın sigorta sektörü bakımından olumlu etkilerinin olacağı Türkiye Sigorta Birliği’nin konuya ilişkin açıklamasında⁴ şöyle ifade edilmiştir: “Eski poliçelerdeki 15 günlük ek koruma süresi kalkacak, yeni araç sahibinin sigortasız olarak trafiğe çıkması engellenecek ve böylece sigortasız araç kullanımı azalacaktır. Sigorta sektörüne olan güvenin artması beklenmektedir. Ayrıca, acenteler açısından da herhangi bir ilave işlem yükümlülüğü olmayacaktır. Acenteler, aracın satışından sonra yalnızca eski poliçeyi iptal etmekle yükümlü olacaklardır. Bu da iş yüklerinin hafiflemesini sağlayacaktır. Vatandaşlar, poliçe düzenlendikten sonra araç ruhsatlarını alabilecekler. Ancak, satış veya devir işlemi tamamlanmadığı takdirde, satış veya devir yoluyla aracı alacak kişi adına düzenlenen trafik sigortası poliçesi, alıcının talebi üzerine iptal edilecektir. İptal edilen poliçedeki tahsil edilen primler ise herhangi bir kesinti yapılmaksızın alıcıya iade edilecektir. Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu, bu süreçle ilgili olarak gerekli genelge değişikliğini yapmıştır. Satış veya devir işleminden vazgeçen vatandaşlar, poliçelerini iptal ettirebilecek ve primlerini geri alabilecekler. Bu düzenleme, vatandaşların güvenli bir şekilde trafiğe çıkmalarını sağlayacaktır. Daha önce yaşanan mağduriyetlerin önüne geçilecek, sigortasız araç kullanımı engellenecektir.”.

Ancak söz konusu uygulama, kanaatimizce yanıtlanması gereken bir dizi soruyu da akla getirmektedir. Bu çerçevede uygulamada sorunlara yol açabileceği düşüncesiyle ele alınması gerektiği kanaatinde olduğumuz meseleler şu şekilde özetlenebilir:

- 1- Motorlu araçların noterde gerçekleştirilecek satış veya devrinden önce devralacak kişi adına yapılacak sigorta sözleşmeleri bakımından TTK m. 1408 hükmü çerçevesinde menfaat yokluğu söz konusu olabilir mi?
- 2- Motorlu aracı devralacak kişi adına yapılan sigorta sözleşmesinin geçerli olduğu sonucuna varılması olasılığında devreden kişi adına

⁴ <https://www.tsb.org.tr/tr/AnasayfaSlider/109#:~:text=Vatanda%C5%9Flar%2C%20poli%C3%A7e%20d%C3%BCzenlendikten%20sonra%20ara%C3%A7,al%C4%B1n%C4%B1n%20talebi%20%C3%BCzerine%20iptal%20edilecektir., Erişim tarihi: 22.04.2025.>

yapılmış olan sigorta sözleşmesi de kabule göre devir işlemiyle sona ereceğine göre, devralacak kişi adına sigorta yapılması anından devir işleminin gerçekleştiği ana kadar olan süre bakımından biri devralan diğeri de devredecek kişi adına yapılmış geçerli iki zorunlu mali sorumluluk sigortasının varlığı TTK m. 1467 anlamında çifte sigortaya yol açar mı?

- 3- Devreden ve devralacak kişiler adına yapılmış sigorta sözleşmelerinin her ikisinin de geçerli kabul edilmesi durumunda iki sözleşmenin de yürürlükte bulunduğu zaman diliminde rizikonun gerçekleşmesi olasılığında üçüncü kişinin zararları hangi sigorta sözleşmesi kapsamında karşılanmalıdır?
- 4- Her ne kadar KTK m. 94/4 hükmü Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmişse de zorunlu sorumluluk sigortalarında sigortacının sonraki sorumluluğunu düzenleyen TTK m. 1484/2 hükmü, karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası bakımından da uygulanabilir mi?
- 5- “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları (KMZMSSGS)”nın “Sigortalının Değişmesi” başlıklı C.4 maddesinin ikinci fıkrasında Anayasa Mahkemesi’nin iptal kararının ardından bir değişiklik yapılmamış olması karşısında söz konusu hüküm yukarıda özetlenen gelişmeler ışığında halen geçerliğini ya da uygulama kabiliyetini sürdürmekte midir?

İşbu çalışmada yukarıda sıralanan sorulara yanıt aranacaktır. Bu çerçevede öncelikle Anayasa Mahkemesi’nin 23.01.2024 tarih ve E. 2023/130, K. 2024/17 sayılı kararına ve karardaki gerekçelere değinilecek, ardından kararın yürürlüğe girmesinin ardından başlayan aracı devralacak kişi adına sigorta uygulaması, özellikle TTK m. 1408, TTK m. 1467 ve TTK m. 1484 hükmü çerçevesinde değerlendirilecektir. Son olarak Anayasa Mahkemesi’nin iptal kararının ardından ASDTHYHY m. 18’de gerçekleştirilen değişiklik doğrultusunda başlayan aracı devralacak kişi adına zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptırılması uygulamasının sigortacının sonraki sorumluluğuna ilişkin düzenlemelerle izlenen amacı gerçekleştirmeye elverişli bir uygulama olup olmadığı değerlendirilecektir.

I. ANAYASA MAHKEMESİ’NİN 23.01.2024 TARİH VE E. 2023/130, K. 2024/17 SAYILI KARARI

Anayasa Mahkemesi, Adana 4. Tüketici Mahkemesi’nin yapmış olduğu itiraz üzerine 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanun’unun 94’üncü maddesi-

nin işleten değişikliğinin karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesine etkisini ve sigortacının sonraki sorumluluğunu düzenleyen üçüncü ve dördüncü fıkralarının Anayasa'nın 35 ve 172'nci maddelerine aykırı olup olmadığını incelemiştir. Yapılan itirazda “kişinin araç üzerindeki mülkiyet hakkının sona ermesine rağmen sigorta sözleşmesine dayalı sorumluluğun devam etmesinin mülkiyet hakkının ihlali niteliğinde olduğu, ayrıca tüketici işlemi niteliğindeki sigorta sözleşmesinin feshedilip edilmeyeceği konusunda açıklık bulunmamasının ve bu konuda takdirin sigortacıya bırakılmasının devlete yüklenen tüketiciyi koruma yükümlülüğü ile bağdaşmadığı” ileri sürülmüştür⁵.

İtiraz üzerine yaptığı incelemede Anayasa Mahkemesi, itiraz konusu kurallarla hedeflenen sonuca daha hafif bir sınırlamayla ulaşılmasının mümkün olduğuna dayanarak söz konusu hükümlerin ölçülülük ilkesini ihlal ettiği gerekçesiyle iptaline karar vermiştir. Mahkemeye göre “Kurallarla sigortalı aracı işletenlerin değiştiğine ilişkin durumun sigortacıya bildirilmesinin mevcut sigorta sözleşmesine etkisinin herhangi bir tereddüde yer vermeyecek şekilde açık, net ve anlaşılır bir biçimde düzenlendiği gözetildiğinde kuralların belirli ve öngörülebilir oldukları, bu itibarla kanunilik şartını taşıdıkları sonucuna ulaşılmıştır.”. Öte yandan Mahkeme, sözkonusu kuralların “motorlu aracın işletilmesi sebebiyle yaşam, maddi ve manevi varlıklarının korunması ile mülkiyet hakları ihlal edilebilecek kişilerin, bu haklardan kaynaklanan menfaatlerinin korunması” için kabul edildiğinden hareketle anayasal bağlamda meşru bir amacının da bulunduğunu tespit etmiştir. Ancak Mahkemenin kararında ölçülülük açısından yapılan değerlendirmede “önceki işletenin, davranışlarını kontrol etme kudretinin bulunmadığı bir kimsenin üçüncü kişilere zarar veren fiillerinden sorumlu tutulmasının oldukça ağır bir müdahale” niteliğinde olduğu ve daha hafif bir tedbirin bulunmaması halinde gerekli görülebileceği belirtilmiştir. Bu doğrultuda Mahkeme, “motorlu aracın devri halinde önceki işleten ile sigorta şirketinin sorumluluğunun belirli bir süre daha devam etmesinin yerine satış veya devir işlemi yapılan ve işleteni değişen motorlu araçların tescilinde ya da trafiğe çıkarılmasında yeni işleten tarafından trafik sigortası şartının aranmasının da zarar görenlerin korunması bakımından uygun bir çözüm yolu olabileceğine” işaret etmiştir.

⁵ Hemen belirtmek gerekir ki Anayasa Mahkemesi başvuru üzerine yaptığı incelemede düzenlemenin devletin tüketiciyi koruma yükümlülüğüyle bağdaşıp bağdaşmadığına ilişkin bir değerlendirme yapmamıştır. Mahkeme, düzenlemeyi daha ziyade sözleşme özgürlüğü çerçevesinde değerlendirmiş ve sözleşme özgürlüğüne müdahale niteliğindeki düzenlemeyi temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamaların kanuniliği, uygunluğu ve ölçülülüğü bakımından değerlendirmiştir.

Karar, “düzenlemelerin iptali nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edecek nitelikte görüldüğünden Resmi Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra”, 05.12.2024 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kararda söz edilen hukuksal boşluk ise kararın yürürlüğe girmesinden bir gün önce “Araçların Satış, Devir ve Tescil Hizmetlerinin Yürütülmesi Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” ile doldurulmuş ve tescil edilmiş araçların satış ve devirleri bakımından aracı noter kanalıyla devralacak kişi adına işlem tarihinden itibaren geçerli zorunlu mali sorumluluk sigortasının bulunması şartı getirilmiştir.

II. “ÖNCE SİGORTA SONRA RUHSAT” UYGULAMASININ İŞLETEN DEĞİŞİKLİĞİ DURUMLARINDA ORTAYA ÇIKABİLECEK SİGORTA BOŞLUKLARINI ÖNLEME FONKSİYONU

Anayasa Mahkemesi’nin KTK m. 94 hükmünün üçüncü ve dördüncü maddelerinin iptaline dair kararının yürürlüğe girmesinin ardından başlayan motorlu aracın devrinden önce devralan adına zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptırılması yönündeki uygulama, kanaatimizce yalnızca noter kanalı ile gerçekleştirilecek satış ve devir işlemleri bakımından olası sigorta boşlukları karşısında üçüncü kişileri korumaya elverişli bir uygulamadır. Ölüm halinde mülkiyetin külli halefiyet yoluyla mirasçılara ölüm anında ve kendiliğinden intikal etmesi⁶ ya da intikalın eşler arasındaki mal rejiminin tasfiyesiyle gerçekleşmesi örneklerinde olduğu gibi intikalın noter kanalıyla gerçekleşmediği haller⁷ bakımından ise işleten değişikliği halinde trafik sigortası bakımından bir boşluk oluşması ihtimali kanaatimizce göz ardı edilmiştir. Ölüm örneği üzerinden açıklamak gerekirse; ölüm anında mülkiyetin mirasçılara kendiliğinden intikal etmesi, miras hukukunun temel ilkelerinden biridir. Bu durum, aynı zamanda işleten değişikliğinin gerçekleştiği bir hal olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeni düzenlemeler ışığında işleten değişikliği, bizim görüşümüzün aksine, mevcut zorunlu mali sorumluluk sigortasını sona erdiren bir hal olarak kabul gördüğüne göre işletenin ölümü halinde de mev-

⁶ **Kocayusufpaşaoğlu**, Necip: Miras Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 1987 s. 42; **Antalya**, Osman Gökhan: Marmara Hukuk Yorumu Miras Hukuku, C. III, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s. 92; **Kurt**, Ekrem: “Motorlu Araç Mülkiyetinin Devri, Tescili ve Harici Devirler”, Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi, C. 8, Özel Sayı, Prof. Dr. Aydın ZEVLİLER’e Armağan, Aralık 2013, s. 1887; **Maraslı Dinç**, Yasemin: Miras Hukukunda Külli Halefiyet İlkesi, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s. 20 ve s. 25.

⁷ Araç mülkiyetinin noter kanalıyla kazanılmadığı başka örnekler için bkz. **Kurt**, s. 1888 vd.

cut sigorta sözleşmesi sona erecektir. Ancak mirasçılar bakımından motorlu aracın derhal adlarına tescilini gerektiren bir düzenleme de bulunmamaktadır⁸. Bu durumda mirasçıların motorlu araca ilişkin resmi bir işlem yapmalarını gerektiren bir durum ortaya çıkıncaya kadar aracın adlarına tescilini erteleme imkanı bulunmaktadır. Bu olasılıkta mirasçıların yeni bir zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesi yapmayı da ihmal etmeleri olasılığında muris işletenin ölümünden aracın mirasçılar adına tesciline kadar geçecek süre bakımından bir zorunlu mali sorumluluk sigortasının bulunmaması olasılık dahilindedir. Bu örnekte görüldüğü gibi karayolları motorlu araçlar mali sorumluluk sigortasında bir sigortasız dönem olasılığı yaratılması kanaatimizce kabul edilemez. Zira zorunlu sorumluluk sigortalarının öngörülmesindeki temel düşüncelerden biri de sigortalıların yanında zarar gören üçüncü kişilerin ve böylece kamu yararının korunmasıdır. Doktrinde de Kendigelen⁹, işleten değişikliği halinde sigortacıya tanınan fesih hakkının amaca uygun olmadığına dair gerekçeleri açıklarken “Bunların da dışında, sigorta himayesinin işletenin değişmesi durumunda kanunen veya sigortacının fesih ihbarı ile sona ereceğini kabul etmek, hem sigorta himayesinden yararlanan işletenin, hem de bu himayeden dolayısıyla fayda sağlayan zarar gören üçüncü kişilerin fesih sebebiyle -yeni bir sigorta mukavelesi yapıncaya kadar- himayeden mahrum kalmaları sonucunu doğuracağından, bu yöndeki düzenlemenin sigorta mukavelesi ile sağlanmak istenen amaca ve sorumluluk sigortalarının sosyal karakterine ters sonuçlar doğurması mümkün ve muhtemeldir.” demek suretiyle bu duruma dikkati çekmektedir. Şu halde işleten değişikliği halinde sigorta sözleşmesinin derhal sona ereceği yönündeki bir düzenleme şekli zarar gören üçüncü kişilerin korunması bakımından uygun bir çözüm yolu olarak görülemez. Bu noktada Kendigelen, karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası bakımından işleten değişikliği halinde sözleşmenin kendiliğinden sona ermesi veya sigortacıya fesih hakkı tanınması dışında bir çözüm yolu önermektedir. Yazara göre sigorta sözleşmesinin sigorta süresi içinde işleten kim ise onun lehine olacak biçimde başkası hesabına sigorta şeklinde düzenlenmesi mümkün ve uygundur.

⁸ Nitekim ASDTHYHY hükümleri arasında miras yoluyla intikale ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. KTK m. 20 hükmünün e bendinde tescil yükümlülüğünü yerine getirmeyenler bakımından para cezası uygulanması öngörülmüş olsa da anılan düzenleme “araç satın alanlar” bakımından getirilmiş bir düzenlemedir. Noter kanalıyla gerçekleşen intikaller bakımından da tescilin açıklayıcı nitelikte olduğu hususunda bkz. **Kurt**, s. 1907.

⁹ **Kendigelen**, Abuzer: “Karayolları Trafik Kanunu Mecburi ve İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortalarında Sigorta Süresi İçinde Sigorta Ettirenin İhbar Mükellefiyeti ve İşletenin Değişmesi”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 15, S. 1, 1989, s. 157.

Ünan ise Almanya’da VVG § 122¹⁰ hükmünde olduğu gibi sorumluluk sigortasının belirli bir eşyayla ilgili olarak yapılması durumunda, sigortanın sorumluluk altına giren yeni malik veya sorumlu kişi ile sürmesinin uygun bir çözüm olacağını ifade etmektedir¹¹.

Ünan’ın önermiş olduğu düzenleme şekli, hem yukarıda örnek verdiğimiz üzere intikalin noter kanalıyla gerçekleşmediği durumlar bakımından zarar görenlerin korunması hem de noter kanalıyla gerçekleşen her intikalde sona eren sözleşmelerin tasfiyesi ve yeni sözleşme yapılması işlemlerinin yol açacağı zaman kaybını önleme bakımından elverişli bir düzenleme şeklidir. Ancak bu yönde bir düzenleme yapılınca kadar da Kendigelen’in önerdiği çözüm yolu, kanaatimizce 6102 sayılı Kanun bakımından herhangi bir mevzuat değişikliğini gerektirmeden doğrudan hayata geçirilme kabiliyetine sahiptir. Zira başkası lehine sigortanın düzenlendiği TTK m. 1454 hükmünün üçüncü fıkrasına göre “Sözleşmede, sigortanın kimin menfaati için yaptırıldığı açık da bırakılabilir. “Kimin olacaksa onun lehine” yapılan böyle bir sigortanın, üçüncü kişi lehine yaptırıldığı anlaşılırsa, ikinci fıkra hükmü uygulanır.” Anılan hüküm, mülga TTK’nın aksine, sorumluluk sigortalarına uygulanacak hükümlerin düzenlendiği TTK m. 1485 hükmünde açıkça sayılmıştır. Bu nedenle karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortalarının da “kimin olacaksa onun lehine” sigorta şeklinde yapılmasının mümkün olduğu açıktır. Bu şekildeki bir uygulama hem zorunlu mali sorumluluk sigortasının bulunmadığı bir dönem olasılığına karşı zarar gören üçüncü kişilerin ve dolayısıyla zorunlu sigortalara duyulan güvenin korunması bakımından hem de her işleten değişikliğinde yeni bir sigorta sözleşmesi yapmanın yol açacağı zaman kaybı ve masrafların önlenmesi bakımından uygun bir çözüm yoludur.

III. MÜLKİYETİN DEVRİNDEN ÖNCE YAPILAN SİGORTA SÖZLEŞMELERİNİN TTK M. 1408 HÜKMÜ ÇERÇEVESİNDE GEÇERLİLİĞİ

Yukarıda açıkladığımız üzere 05.12.2024 tarihinden bu yana ASDTHYHY m. 18/1 uyarınca tescil edilmiş araçların noter kanalıyla devir işlemlerinin gerçekleştirilebilmesi için aracı devralacak kişi adına noterde yapılacak işlem tarihinden itibaren geçerli olmak üzere zorunlu mali sorum-

¹⁰ Hüküm uyarınca zorunlu sigortalarda malın mülkiyetinin devri halinde VVG § 95 ile § 98 hükümleri uygun düşüğü ölçüde uygulanır. Hükümde atıf yapılan VVG § 95 ile § 98 hükümleri, mal sigortalarında sigortalı malın devrini düzenleyen hükümlerdir ve devir halinde sigorta sözleşmesinin devralanla devamını öngörmektedir.

¹¹ Ünan, Cilt II, s. 277.

luluk sigortasının varlığı aranmaktadır. Ancak bu hüküm gereği yaptırılan zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmelerinin akdi anında henüz devir işlemi gerçekleşmediği için sigorta ettiren/sigortalı bakımından mevcut bir sigorta menfaati söz konusu değildir. Bu durum, bu şekilde yapılan sözleşmelerin TTK m. 1408 hükmü açısından geçerli olup olmadığına ilişkin bir değerlendirmenin yapılmasını gerektirmektedir.

Zarar sigortalarında geçerli olan menfaat ilkesi¹² gereği, sigorta sözleşmelerinin konusunu menfaat oluşturmaktadır. Nitekim sigorta sözleşmesinin tanımının yer aldığı TTK m. 1401 hükmünde de zarar sigortaları bakımından “prim karşılığında kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan bir rizikonun gerçekleşmesi halinde zararın tazmin edilmesi”nden bahsedilmektedir. Öte yandan TTK m. 1408 hükmünde de menfaatin sigorta sözleşmesinin yapıldığı sırada mevcut olması gerektiğine işaret edilmekte ve menfaatin bulunmaması halinde sözleşmenin geçersiz olduğu, mevcut menfaatin sözleşme devam ederken ortadan kalkması halinde ise sözleşmenin o anda geçersiz hale geleceği hükme bağlanmaktadır¹³. Ancak sigorta sözleşmesinin konusunu oluşturan ve yokluğuna geçersizlik yaptırımı bağlanan menfaat kavramı, Kanun’da tanımlanmamıştır. Genel olarak sigorta sözleşmesinde öngörülen rizikonun gerçekleşmesi sonucu zarara maruz kalma ihtimali olan her türlü ilişki menfaat kavramı altında değerlendirilmektedir¹⁴. Ancak sigorta sözleşmesinin konusu olan menfaatin para ile ölçülebilen ve meşru bir

¹² Menfaat ilkesinin tarihsel gelişimi için bkz. **Sayhan**, İsmet: Sigorta Sözleşmelerinin Konusu, Yetkin Yayınevi, Ankara 2001, s. 33 vd.; **Kara**, Etem: Sigortalı Menfaat İlkesi, Yetkin Yayınevi, Ankara 2020, (Menfaat) , s. 43 vd.

¹³ Menfaat yokluğuna ilişkin TTK m. 1408 hükmü, tüm sigorta türleri hakkında uygulama kabiliyeti bulunan genel hükümler arasında yer almaktadır. Doktrinde anılan hükmün sistematik açıdan zarar sigortalarına ilişkin hükümler arasında yer alması gerektiği ifade edilmektedir. Bu konuda bkz. **Ünan**, Samim: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. I, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016, s. 86; **Taşkın**, Melda: “Zarar Sigortalarında Menfaat Eksikliği”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 33, S. 1, 2017, s. 269, dn. 23.

¹⁴ **Sayhan**, s. 210; **Kara**, Menfaat, s. 19. Kender, sigorta menfaatini malvarlığında mevcut belirli bir aktifle belirli bir kişi arasındaki değer ilişkisi olarak tanımlamakta ve pasifin sigortası niteliğindeki sorumluluk sigortalarında sigorta menfaatinin bulunmadığını ifade etmektedir. Bkz. **Kender**, Rayegân: “Mesuliyet Sigortasının Mahiyeti ve Türleri”, Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları, III. Sigorta Semineri, Sigorta Hukuku Türk Derneği, Ankara 1977, s. 10. Şenocak’a göre sigorta menfaati, sigortalı kişinin bir zarar tehlikesiyle tehdit edilen bir mal ile olan değer ilişkisidir. Sorumluluk sigortalarında ise sigortalı menfaat, somut varlığı olan bir nesne ile ilişkili değildir. Bkz. **Şenocak**, Kemal: “Türk Ticaret Kanunu’nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 58, S. 1, 2009, s. 194. Yazara göre sorumluluk sigortalarında menfaatin konusu, sigorta ettirenin tüm malvarlığıdır. Bkz. **Şenocak**, Uygulanabilirlik, s. 198.

menfaat olması gerekmektedir¹⁵. Ayrıca TTK m. 1408 hükmü uyarınca menfaatin mevcut olması da gerekmektedir. Ancak bu maddede ifadesini bulan menfaatin mevcudiyetinden ne anlaşılması gerektiği doktrinde tartışma konusu olmuştur. Bir görüş menfaatin mevcut olmasını somut ve kesin olarak ölçülebilir olması şeklinde yorumlamaktadır. Diğer görüş ise menfaatin mevcudiyetini geniş yorumlamakta ve menfaatin mevcut ya da müstakbel¹⁶ ya da farazi¹⁷ bir menfaat olabileceğini ifade etmektedir. Bu görüş çerçevesinde henüz somut olarak var olmayan ya da değeri kesin olarak belirlenemeyen menfaatler de sigorta sözleşmesinin konusu olabilir. Bu görüşü savunan Can'a göre henüz edinilmemiş olmakla birlikte edinilmesi düşünülen ya da öngörülen değere ulaşmamış menfaatlerin sigortalandığı sözleşmeler de geçerli sigorta sözleşmeleri olarak kabul edilebilmektedir¹⁸. Aynı görüşteki Sayhan'a göre de menfaatin müstakbel olması, menfaatin yöneldiği objenin henüz mevcut olmamasından ya da obje ile sigorta ettiren arasında henüz ilişki kurulmamasından kaynaklanabilir¹⁹. Bu şekilde müstakbel menfaatin sigortalanması durumunda bu menfaatin doğmaması ya da doğmayacağını anlaşılması durumunda menfaat yokluğu söz konusu olacaktır²⁰. Ünan da ileride gerçekleşecek bir girişim veya ortaya çıkacak bir menfaat için sigorta yaptırılmasının bir ihtiyaç olduğuna ve buna imkan tanınması gerektiğine işaret etmektedir²¹. Sopacı Öztuna da ileride gerçekleşecek bir menfaat için

¹⁵ Can, Mertol: Türk Özel Sigorta Hukuku, C. I, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s. 31; Kara, Menfaat, s. 96 ve s. 97; Karaahmetoğlu, İsmail Özgün: "Sigorta Poliçesi Özel Şartları Üzerine Bir Değerlendirme", Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 21, S. 1, 2022, s. 1038; Küçük, Damla: "Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası'nda Sigortalı Aracın Satışı ile İşleten Sıfatı Değiştiğinde Sigortalının Kime Rücu Edeceği Sorununun İlgili Yargıtay Kararları Açısından Değerlendirilmesi", Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 12, S. 1, 2013, s. 70, dn. 32.

¹⁶ Sayhan, s. 87; Yener, Merve İrem: "Sigortalı Malın Sahibinin Değişmesine Dair TTK m. 1470 ile Getirilen Sistem Değişikliğine İlişkin Bir Değerlendirme", Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 37, S. 1, 2021, (1470), s. 216; Küçük, s. 70, dn. 32.

¹⁷ Can, s. 29.

¹⁸ Yazar, grup sigortalarına ilişkin TTK m. 1453 hükmünden hareketle Kanun Koyucunun iradesinin de bu yönde olduğunu ifade etmektedir. Bkz. Can, s. 30.

¹⁹ Sayhan, s. 87.

²⁰ Sayhan, s. 124; Taşkın, s. 267.

²¹ Ünan, Cilt I, s. 85. Öte yandan yazar, menfaatin mevcudiyetinin arandığı anın sözleşmenin kurulduğu an olarak belirlenmiş olmasını eleştirmekte ve menfaatin rizikonun gerçekleştiği anda mevcut olmasının yeterli sayılması gerektiğini haklı olarak ifade etmektedir. Aynı görüşteki Sopacı Öztuna da baştan mevcut olduğu sanılan bir menfaatin sözleşmenin kurulmasından sonra mevcut hale gelmesi durumunda eksiklik giderilmiş olmasına rağmen TTK m.1408 hükmünün bu haliyle sözleşmeyi geçerli saymanın mümkün olmayacağına dikkati çekmektedir. Bkz. Sopacı Öztuna, Birgül: "Sigorta Ko-

önceden sigorta sözleşmesi akdedilebileceğini, bu durumda menfaatin gerçekleşmemesi durumunun sigorta menfaatinin başlangıçtaki eksikliğine yol açacağını ifade etmektedir²². Alman hukukunda VVG hükümleri çerçevesinde müstakbel menfaatlerin sigortasına açıkça imkan tanınmıştır. Ancak bu halde menfaatin gerçekleşmemesi durumunda VVG § 80 uyarınca menfaat eksikliği nedeniyle sözleşmenin geçersizliği söz konusu olmaktadır.

Kanaatimizce de TTK m. 1408 hükmü anlamında menfaatin mevcudiyeti, müstakbel menfaatleri de kapsayacak biçimde yorumlanmalı ve gelecekte ortaya çıkması beklenen menfaatler için yapılan sigorta sözleşmeleri de geçerli kabul edilmelidir. Bu çerçevede motorlu araçların satış veya devirlerinden önce ASDTHYHY m. 18/1 uyarınca aracı devralacak kişi adına yapılan zorunlu mali sorumluluk sigortaları bakımından da müstakbel bir menfaatin sigortalanması söz konusu olacağından anılan sözleşmeler geçerli kabul edilmelidir. Ancak aracın satış veya devrinin gerçekleşmemesi durumunda menfaat sözleşmenin başlangıcında mevcut olmadığından sözleşme, TTK m. 1408 uyarınca kurulduğu andan itibaren geçersiz kabul edilmelidir²³.

TTK m. 1408 hükmünün düzenlediği ikinci durum ise sözleşmenin kurulduğu anda var olan menfaatin sözleşme süresi içinde ortadan kalkması halidir ki hükme göre bu durumda sözleşme, menfaatin ortadan kalktığı anda geçersiz hale gelir. Doktrinde bu durumda aslında bir geçersizlik durumunun değil sona erme halinin söz konusu olduğu haklı olarak ifade edilmektedir²⁴. Karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası bakımından işleten değişikliği, bu durumun tipik bir örneği olarak gösterilebilir²⁵. Bu

nusu Menfaatin Yokluğunun ve Menfaat Sahibi Değişikliğinin Sözleşmeye Etkisi”, Editör: Prof. Dr. Samim Ünan/Prof. Dr. Emine Yazıcıoğlu, Sigorta Hukuku Sempozyumları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 114.

²² **Sopacı Öztuna**, Menfaat, s. 112.

²³ Sopacı Öztuna ise bu durumda TTK m. 1408 hükmünün menfaatin gerçekleşmeyeceğinin kesin olarak anlaşıldığı andan itibaren uygulanmasını önermektedir, **Sopacı Öztuna**, Menfaat, s. 118. Ancak bu durumda müstakbel menfaatin gerçekleşmemesi durumuna menfaatin sonradan ortadan kalkması durumuna ilişkin düzenlemenin uygulanması sonucu ortaya çıkacaktır. Bir yandan müstakbel menfaatin gerçekleşmeyeceğinin kesin olarak anlaşılmaması durumunu menfaatin baştan itibaren yokluğu kapsamında değerlendirip diğer yandan aynı durumu menfaatin sözleşmenin devamında ortadan kalkmasının sonucuna tabi tutmak kanaatimizce çelişkili bir uygulama olur.

²⁴ **Sopacı Öztuna**, Menfaat, s. 122.

²⁵ **Küçük**, s. 70. Şenocak, menfaatin ortadan kalkmasını rizikonun gerçekleşmesinin imkansız hale gelmesi kapsamında değerlendirmekte, bu çerçevede mülga TTK m. 1280 hükmüne ilişkin değerlendirmesinde eşya dolayısıyla akdedilen sorumluluk sigortaları

bağlamda motorlu aracın satış veya devri suretiyle işletenin değişmesi durumunda sigorta konusu menfaat ortadan kalktığı için sözleşme de o anda sona erecektir. Ancak karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası gibi zorunlu sorumluluk sigortaları bakımından sözleşmenin sona ermesine rağmen sigortacının zarar görene karşı sorumluluğunun bir ay daha devam edeceğini öngören TTK m. 1484/2 hükmü bu durumun istisnasını oluşturmaktadır²⁶. Bu istisna, çalışmamız bakımından özel önemi haiz olduğundan aşağıda ayrı bir başlıkta incelenmektedir.

Sigorta konusu menfaatin sözleşme süresi içinde ortadan kalktığı bir başka önemli durum ise mülkiyet devridir²⁷. Ancak bu durum TTK m. 1470 hükmü ile mal sigortaları bakımından özel olarak düzenlenmiştir^{28, 29}. Yuka-

bakımından eşya ile olan subjektif ilişkinin ortadan kalkması halinde sigortalı menfaatin sona ereceğini ve TTK m. 1280 hükmünün sorumluluk sigortaları bakımından da uygulanacağını ifade etmektedir, **Şenocak**, Uygulanabilirlik, s. 209.

²⁶ Esasen TTK m. 1484/2 hükmü sözleşmenin sona ermesi sonucuna değil sona erme nedeniyle sigortacının sorumluluğunun da sona ermesi sonucuna müdahale eden bir düzenlemedir. Oysa Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen KTK m. 94 hükmünün işleten değişikliğine halinde sigortacıya fesih imkanı tanıyan üçüncü fıkrası, feshedilmeyen sigorta sözleşmesinin işleten değişikliğine rağmen geçerli kalmaya devam etmesi sonucunu doğurduğundan TTK m. 1408 hükmünün bir istisnasını oluşturmaktadır.

²⁷ **Öztan**, Fırat: Sigortalı Malın Sahibinin Değişmesi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1971, s. 4. Yazar, sigortalı malın sahibinin değişmesi halinde sigorta ettiren ile sigortalı şey arasındaki ilişkinin kesildiğini, menfaat ilişkisi kalmadığı için de sigortanın sona ermesi gerektiğini, ancak bu durumun bazı sakıncaları beraberinde getirdiğini ifade etmektedir. Sigortalı malın sahibinin değişmesi nedeniyle sigortanın sona ermesinin sakıncaları için bkz. **Öztan**, s. 5 vd.

²⁸ Hemen belirtmek gerekir ki belirtilen TTK m. 1470 hükmü ile mülga 6762 sayılı Kanun'un 1303'üncü maddesindeki sistem tersine çevrilmiş ve sigorta edilen menfaatin sahibinin değişmesi halinde kural olarak sigorta sözleşmesinin de sona ereceği hükme bağlanmıştır. Bu sistem değişikliği karşısında karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası bakımından işletenin değişmesine rağmen sigorta sözleşmesinin sigortacı tarafından feshedilmediği takdirde sona ermeyeceğine dair KTK m. 94 hükmünün zımnen ilga edilmiş sayılıp sayılmayacağına ilişkin değerlendirme yapan Yener, zarar görenlerin korunmasına yönelik özel düzenleme niteliğindeki KTK m. 94 hükmünün bu değişiklik ile zımnen ilga edilmiş sayılmayacağını haklı olarak ifade etmektedir, **Yener**, 1470, s. 214. Öte yandan mülga TTK m. 1303 hükmünde yer alan "sigortalı mal" ifadesinden farklı olarak "sigorta edilen menfaat" ifadesinin kullanıldığı TTK m. 1470 hükmünde tercih edilen ifadeye ilişkin tartışmalar için bkz. **Yener**, 1470, s. 202 vd. Doktrinde çeşitli vesilelerle yeterince işlenen söz konusu tartışmaları tekrar etmemek adına sigorta edilen menfaatin sahibinin değişmesinin konumuz bakımından önem arz eden malın mülkiyetinin devrini de kapsadığını belirtmekle yetiniyoruz. Zira mal sigortaları bakımından sigorta edilen menfaat denildiğinde akla öncelikle malikin menfaati gelmektedir. Bu konuda bkz. **Yener**, 1470, s. 206.

rıda incelenen TTK m. 1408 hükmünün ikinci fıkrası ile saklı tutulan hükmün sorumluluk sigortaları bakımından da uygulanabilir olup olmadığının değerlendirilmesi de çalışmamız bakımından önem arz etmektedir. Zira karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası gibi bir mal dolayısıyla yapılan sorumluluk sigortalarında, menfaatin sözleşme devam ederken ortadan kalkması, sıklıkla malın mülkiyetinin devri ile ortaya çıkmaktadır.

Mal sigortalarına ilişkin düzenlemeler arasında yer alan TTK m. 1470 hükmü, TTK m. 1485 hükmünde sorumluluk sigortalarına uygulanacak hükümler arasında açıkça sayılmamıştır. Doktrinde Öztan³⁰ ve Şenocak³¹, TTK m. 1470 hükmüne karşılık gelen mülga TTK m. 1303 hükmüne ilişkin değerlendirmelerinde anılan hükmün sorumluluk sigortası bakımından uygulanabilmesi için, onun bir mal dolayısıyla yapılmış olması gerektiğini ifade etmektedir³². Öte yandan mesleki sorumluluk sigortalarında olduğu gibi riziko faktörünün mesleki sığata bağılı olduğu hallerde bu mesleki sıfatın devri mümkün olmayacağından hükmün bu tür sorumluluk sigortaları hakkında uygulanması da mümkün olmayacaktır. Kender de söz konusu hükmün belirli bir şeyin kullanılması sebebiyle yapılacak sorumluluk sigortalarında bu şeyin devri halinde de uygulanması gerektiğini ifade etmektedir³³. Ünan ise TTK m. 1470 hükmünün yalnızca aktifin sigortası niteliğindeki sigortalarda uygulama alanı bulacağı, pasifin sigortası niteliğindeki sorumluluk sigortalarında ise uygulanamayacağı görüşündedir³⁴. Kanaatimizce sigorta konusu menfaatin sahibinin değişmesine ilişkin TTK m. 1470 hükmü, mal sigortaları bakımından sevk edilmiş özel bir hüküm niteliğinde olsa da en azından bir mal dolayısıyla yapılan sorumluluk sigortaları bakımından kıyasen uygulanabilirliğini kabul etmek gerekir. Bu durumda genel hükümler arasında yer alan ve menfaatin sözleşme devam ederken ortadan kalkması olasılığını da düzenleyen TTK m. 1408 hükmü, özellikle riziko faktörünün mala bağılı

²⁹ **Sopacı Öztuna**, Menfaat, s. 124; **Yener**, 1470, s. 198; **Taşkın**, s. 267 ve s. 276; **Ünan**, Samim: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. II, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016, s. 214.

³⁰ **Öztan**, s. 64.

³¹ **Şenocak**, Uygulanabilirlik, s. 212.

³² Aynı doğrultuda **Hızır**, Serdar: “Türk Ticaret Kanunu’nda Yer Alan Mal Sigortalarına İlişkin Muhtelif Hüküm ve İlkelerin Sorumluluk Sigortasına Uygulanabilirliği”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C. 22, S. 86, 2010, s. 304.

³³ **Kender**, Rayegân: Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2011, s. 213.

³⁴ **Ünan**, Cilt II, s. 217.

olarak ortaya çıkmadığı sorumluluk sigortaları bakımından uygulama kabiliyeti bulacaktır. Nitekim sorumluluk sigortalarına uygulanacak hükümleri düzenleyen TTK m. 1485 hükmünde genel hükümlerin sorumluluk sigortaları bakımından da uygulanacağı açıkça belirtilmiştir³⁵. Hal böyle iken esasen TTK m. 1408 hükmünün özel bir görünümü olan ve TTK m. 1408 hükmü ile aynı hukuki sonucu öngören TTK m. 1470 hükmünü sorumluluk sigortaları bakımından uygulamaya gerek olmadığı düşünülebilirse de³⁶ iki hükmün emredici nitelikleri arasındaki farklılık bu konudaki kanaatimizin temel gerekçesini oluşturmaktadır. Nitekim genel hükümler arasında yer alan ve sözleşme devam ederken menfaatin ortadan kalkmasına sözleşmenin geçersizliği sonucunu bağlayan TTK m. 1408 hükmü, TTK m. 1452 hükmü uyarınca mutlak emredici bir hükümdür. Sigorta sözleşmesinde anılan hükmün aksinin kararlaştırılması, sözleşmenin tamamen geçersiz olması sonucunu doğurur. Oysa mal sigortalarında menfaatin sahibinin değişmesi halinde sigorta sözleşmesinin de sona ereceğini hükme bağlayan TTK m. 1470 hükmünün aksinin kararlaştırılabileceği aynı maddede açıkça belirtilmiştir. Bu çerçevede TTK m. 1470 hükmünün bir mal dolayısıyla sorumluluğun teminat altına alındığı sorumluluk sigortaları bakımından kıyasen uygulanabilirliğinin kabulü, malın mülkiyetinin devri halinde sözleşmenin yeni malikle devam edeceğinin öngörüldüğü sorumluluk sigortası sözleşmeleri bakımından sözleşmenin geçersizliği sonucunun ortaya çıkmasını engelleyecektir. Sözleşme ilişkisinin olabildiğince ayakta tutulmasına yönelik bu kabul, kanaatimizce sigortalının menfaatlerinin korunması bakımından da yerindedir. Doktrinde aynı düşünceyle mala bağlı sorumluluk sigortaları bakımından malın sahibinin değişmesi halinde sözleşmenin devralanla devam edeceğine ilişkin bir düzenlemenin yapılmasının gerekliliğine işaret edilmektedir³⁷. Belirtildiği şekilde bir düzenlemenin yapılması gerektiği yönündeki düşünceye katıl-

³⁵ Kaldı ki anılan hükümde belirtilmese bile genel hükümler arasında yer alan bir hükmün tüm sigorta türleri bakımından uygulanabileceği sonucuna hukukun genel prensiplerinden hareketle de ulaşılabilir.

³⁶ **Yener**, 1470, s. 213; **Şenocak**, TTK m. 1470 hükmünün sorumluluk sigortaları bakımından önemini kaybettiğini ifade etmektedir, **Şenocak**, Uygulanabilirlik, s. 222. Hızır ise hükmün tasarı haline ilişkin yaptığı değerlendirmede Tasarının yasalaşması halinde, bu hususta ne mal sigortaları ne de sorumluluk sigortaları bakımından uygulanabilirliği tartışma yaratacak bir hüküm bulunacağını ifade etmektedir, **Hızır**, s. 304. Günay da mülga TTK döneminde yürütülen tartışmaların TTK m. 1485 hükmü ile birlikte sona erdiği görüşündedir. Bkz. **Günay**, M. Barış: “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 1470. ve 1471. Maddelerine İlişkin Değerlendirmeler”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 17, S. 2, 2013, s. 685.

³⁷ **Ünan**, Cilt II, s. 277; **Yener**, 1470, s. 221.

makla birlikte, söz konusu düzenleme yapılarına kadar TTK m. 1470 hükmünün bir mal dolayısıyla sorumluluğun teminat alındığı sigortalar bakımından kıyasen uygulanması suretiyle en azından sözleşmenin yeni malikle devam edeceğinin öngörüldüğü sigorta sözleşmelerinin geçerli kabul edilmesinin uygun olacağı kanaatindeyiz. Zira sorumluluk sigortalarına uygulanacak hükümleri düzenleyen TTK m. 1485 hükmünde TTK m. 1470 hükmüne yer verilmemiş olması, anılan hükmün sorumluluk sigortalarına doğrudan uygulanamayacağı anlamına gelse de durumun özelliklerine uygun düşen hallerde kıyasen uygulanmasına kanaatimizce engel olmamalıdır.

IV. MÜLKİYETİN DEVRİNDEN ÖNCE YAPILAN SÖZLEŞMELERİN TTK M. 1467 ANLAMINDA ÇİFTE SİGORTA NİTELİĞİ

Birden çok sigortanın bir türü olan çifte sigorta, TTK m. 1467 uyarınca değerinin tamamı sigorta olunan menfaatin sonradan tekrar sigorta ettirilmesi durumunda söz konusu olmaktadır. Daha sonra yapılan sigorta sözleşmesinin aynı veya farklı kişiler tarafından yaptırılmış olması önem arz etmez. Öte yandan yapılan sigorta sözleşmelerinin aynı rizikolara karşı ve aynı süreleri kapsayacak biçimde akdedilmiş olması gerekir. Çifte sigorta halinde sonradan yapılan sigorta sözleşmesi, yine aynı maddede sayılan istisnai durumlar dışında geçersizdir. Söz konusu hükmün sorumluluk sigortaları bakımından da uygulama alanı bulup bulmayacağı mülga 6762 döneminden bu yana tartışılmaktadır. Zira çifte sigortaya ilişkin TTK m. 1467 hükmü, mülga TTK m. 1286 hükmünde olduğu gibi TTK'nın mal sigortaları için ayrılan hükümleri arasında yer almaktadır³⁸. Mülga TTK döneminden süregelen tartışmalar, 6102 sayılı Kanun'un m.1485 hükmünde sorumluluk sigortaları hakkında uygulanacak diğer hükümlere ilişkin bir düzenlemeye yer verilmiş ve bu hükümler arasında TTK m. 1467 hükmü anılmamış olsa da güncelliğini korumaktadır³⁹. Bu durumun temel sebebi ise çifte sigortaya ilişkin düzen-

³⁸ Ünan, bu düzenleme şeklini eleştirmekte ve birden çok sigortaya ilişkin hükümlerin oluşturulacak bir “zarar sigortalarına uygulanacak genel kurallar” kısmında yer alması gerektiğini haklı olarak ifade etmektedir. Bkz. Ünan, Samim: “Birden Çok Sigortaya İlişkin Bazı Sorunlar”, Sigorta Hukukunun İki Güncel Sorunu: İnsansız Araçlar - Sorumluluk ve Sağlık Sigortalarında Birden Çok Sigorta Sempozyumu, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020, s. 108.

³⁹ Mal sigortalarına ilişkin hükümlerin sorumluluk sigortalarına uygulanabilirliğine ilişkin tartışmalar esasen mülga 6762 sayılı Kanun'da yer alan sorumluluk sigortalarına ilişkin hükümlerin sayıca az ve içerik olarak yetersiz olmasından kaynaklanmıştır. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile bu yetersizlik bir ölçüde aşılmış olsa da özellikle zenginleşme yasağının hayata geçirilmesi bakımından kimi hükümlerin uygulanabilirliğine ilişkin tar-

lemenin zenginleşme yasağının bir sonucu olarak ortaya çıkmış olması ve söz konusu yasağın sorumluluk sigortaları bakımından da geçerli olmasıdır⁴⁰.

TTK m. 1467 hükmünün sorumluluk sigortaları bakımından uygulama alanı bulup bulmayacağı, Hazine Müsteşarlığınca da değerlendirilmiş ve 2013/6 sayılı “Sorumluluk Sigortalarında Birden Çok Sigorta Hükümlerinin Uygulanabilirliği Hakkında Genelge⁴¹” ile birden çok sigortaya ilişkin hükümlerden yalnızca TTK m. 1466/1 hükmünün sorumluluk sigortaları bakımından uygulanabileceği, TTK m. 1467 ve TTK m. 1468 hükümlerinin ise sorumluluk sigortalarına uygulanamayacağı tespiti yapılmıştır. Genelge’ye göre TTK m. 1466/1 hükmünün sorumluluk sigortaları hakkında uygulanabilmesi için maddede yer alan şartların gerçekleşmesi gerekir. Müşterek sigorta hükümlerinin uygulanmasının mümkün olmadığı hallerde ise her bir sigortacı, sigortalı ve zarar görene karşı diğer sözleşmelerden bağımsız olarak sorumlu olacaktır. Bu durumda sigortalı ya da zarar gören, zararını dilediği sigorta şirketinden talep edebilir. Ayrıca Genelge uyarınca “Zarar her-

tışmalar güncelliğini korumaktadır. Öte yandan doktrinde Hızır, Kanun’un tasarı haline ilişkin yaptığı değerlendirmede Tasarının yasalaşması halinde, öğretide mal sigortalarına ait hükümlerin sorumluluk sigortasına uygulanabilirliği konusunda uzun süreden beri devam etmekte olan tartışmaların da TTK m. 1485 hükmünün sevk edilmiş olması dolayısıyla sona ereceğini ifade etmiştir, **Hızır**, s. 305. Mal sigortalarına ilişkin hükümlerin sorumluluk sigortalarına uygulanabilirliğine ilişkin 6762 sayılı Kanun dönemindeki tartışma ve değerlendirmeler için bkz. **Şenocak**, Uygulanabilirlik, s. 191 vd.; **Hızır**, s. 285 vd.; **Yener**, Merve İrem: “Birden Çok Sigortaya İlişkin Bir Değerlendirme”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 38, S. 3, 2022, s. 555. Karasu, karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası konusunda özel hükümlerin olmadığı hususlarda öncelikle sorumluluk sigortasına ilişkin TTK hükümlerinin, bunlar arasında da hüküm bulunmaması durumunda ise aynı kanundaki mal sigortalarına ilişkin hükümlerin kural olarak uygulanabileceği görüşündedir. Yazar, sorumluluk sigortalarının pasif sigorta niteliğine de vurgu yapmakta ve mal sigortalarına ilişkin bütün hükümlerin bu tür sigortalarda uygulanamayacağını da belirtmektedir. Bkz. **Karasu**, Rauf: Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, Yetkin Yayınevi, Ankara 2016, s. 21; **Karasu**, Rauf: “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, S. 4, 2016, s. 685 ve 686.

⁴⁰ **Kender**, Hususi Sigorta, s. 304, dn. 294; **Şenocak**, Kemal: Çifte Sigorta, Turhan Kitabevi, Ankara 2002, s. 9; **Şenocak**, Uygulanabilirlik, s. 202; **Yener**, Birden Çok Sigorta, s. 545; **Amasya**, Serap: “Sorumluluk Sigortalarında Birden Çok Sigorta”, Sigorta Hukukunun İki Güncel Sorunu: İnsansız Araçlar - Sorumluluk ve Sağlık Sigortalarında Birden Çok Sigorta Sempozyumu, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020, s. 173.

⁴¹ Hazine Müsteşarlığı, 15/03/2013 tarih ve 2013/6 sayılı Sorumluluk Sigortalarında Birden Çok Sigorta Hükümlerinin Uygulanabilirliği Hakkında Genelge, <https://sigortatahkim.org/sayfa/mevzuat-genelgeler-ve-sektor-duyurulari>, E.T. 02/07/2025.

hangi bir sigortacı tarafından karşılandığı ölçüde diğer sigortacıların, sigortalı ya da zarar görenlere karşı sorumluluğu ortadan kalkar.” Böylelikle sorumluluk sigortalarında birden fazla tazminat ödemesiyle sigortanın zenginleşme aracına dönüşmesinin önüne geçilebilir. Ancak anılan Genelge, sigortalı ya da zarar görenlerin birden fazla sigorta sözleşmesi kapsamında tazminat almak suretiyle gerçekleştirebilecekleri sigorta suiistimallerini önlemek bakımından kanaatimizce yeterli değildir.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, tıbbi kötü uygulamaya ilişkin mali sorumluluk sigortasına ilişkin 27.05.2024 tarih ve E. 2023/902, K. 2024/4334 sayılı kararında mal sigortalarına ilişkin çifte sigortaya ilişkin düzenlemenin sorumluluk sigortalarına uygulanamayacağı sonucuna varmıştır⁴². Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ise karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortasına ilişkin 30.06.2020 tarih ve E. 2017/2701, K. 2020/494 sayılı kararında, çifte sigortaya ilişkin hükümlerin sorumluluk sigortaları bakımından uygulanabilirliğine ilişkin tartışmalara girmeksizin, dava konusu olay bakı-

⁴² 11. Hukuk Dairesi’nin söz konusu kararına konu olayda 04.08.2011 tarihinde gerçekleştirilen bir ameliyat dolayısıyla ortaya çıkan zararın tazmini talep edilmiştir. Hekimin sorumluluğu ise biri 23.11.2010-23.11.2011, diğeri 30.07.2011-30.07.2012 dönemi için yapılmış iki zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesi ile teminat altına alınmıştır. Bu durumda 30.07.2011-23.11.2011 dönemini kapsayan iki sigorta sözleşmesinin varlığından hareket eden ilk derece mahkemesi TTK m. 1467 (mülga TTK m. 1286) hükmünde belirtilen üç istisnai durumdan birinin somut olay bakımından söz konusu olmadığı gerekçesiyle ikinci sözleşmenin geçersiz olduğuna ve zararın ilk sigorta sözleşmesi kapsamında karşılanmasına hükmetmiştir. Bölge Adliye Mahkemesinin bozma kararında ise “davaya konu Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Poliçesi’nin ihtiyari olmayıp yaptırılmasının zorunlu olduğu, bu sigorta poliçesinin niteliği itibarıyla diğer zorunlu sigorta poliçelerine benzediği, davacının 30.07.2011 ile 23.11.2011 tarihleri kesişecek şekilde iki ayrı sigorta şirketine sigorta yaptırdığı ve primlerini de ödediği, her iki sigorta poliçesi aynı riskleri teminat altına aldığından, bu haliyle aynı menfaat iki kez sigortalandığından davacı yanın her iki sigorta şirketinden ayrı ayrı sigorta teminatını talep hakkı bulunmadığı” tespiti yapılarak davalının poliçede belirtilen limitler dahilinde sorumlu olduğuna karar verilmiştir. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi bölge adliye mahkemesinin kararını gerçek zarar miktarının hesaplanmasına ilişkin bilirkişi incelemesinin eksik olduğu gerekçesiyle bozmuştur. Yargıtay söz konusu kararda “Olay tarihinde yürürlükte buluna 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 1453 üncü maddesi mal sigortalarına ilişkin olup sorumluluk sigortalarını kapsamamaktadır. Bu nedenle ilk derece mahkemesinin yukarıda yazılı gerekçelerle ikinci sigorta sözleşmesinin geçersiz olduğuna ilişkin kararı yerinde değildir.” demek suretiyle çifte sigortaya ilişkin TTK düzenlemesinin sorumluluk sigortaları bakımından uygulama alanı bulmayacağına vurgu yapmıştır. 11. Hukuk Dairesi’nin anılan kararında bahsi geçen TTK m. 1453 hükmünün dava konusu olay bakımından ilgisiz olması nedeniyle Daire kararında ilk derece mahkemesi kararına dayanak oluşturan TTK m. 1467 hükmünün kastedildiği kanaatindeyiz. Kararın tamamı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2023-902-k-2024-4334-t-27-5-2024>, Erişim tarihi: 02.07.2025.

mından önceki sigorta poliçelerinin başlangıçtan iptaline karar verilmiş olması sebebiyle çifte sigortadan bahsedilemeyeceğine karar vermiştir⁴³.

TTK m. 1467 hükmünün sorumluluk sigortaları hakkında da uygulanıp uygulanamayacağı meselesi, esasen sorumluluk sigortalarına uygulanacak hükümleri düzenleyen TTK m. 1485 hükmünde TTK m. 1467 hükmünün zikredilmemiş olması nedeniyle doktrinde de farklı görüşlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Nitekim TTK m. 1485 hükmünde birden çok sigortaya ilişkin hükümlerden yalnızca müşterek sigortaya ilişkin TTK m. 1466/1 hükmüne yer verilmiştir⁴⁴. Doktrinde söz konusu düzenleme şeklinden hareket eden bir görüşe göre mal sigortalarına ilişkin hükümler arasında yer alan TTK m. 1467, TTK m. 1485 hükmünde sorumluluk sigortalarına uygulanacak hükümler arasında da sayılmadığı için sorumluluk sigortalarında uygulanamaz⁴⁵. Öte yandan TTK m. 1467 anlamında çifte sigortanın söz konusu olabilmesi için öncelikle menfaatin değerinin tamamının sigortalı olmuş olması gerekir. TTK m. 1460 hükmünde “sigorta olunan menfaatin tam değeri” olduğu belirtilen sigorta değeri, bir görüşe göre mal sigortalarının da dahil

⁴³ Hukuk Genel Kurulu’nun söz konusu kararına konu olayda sürücü belgesi olmaksızın araç kullanan sürücü, bir yayanın ölümüne yol açmış ve bu çerçevede işletenin karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında ölenin mirasçılarına tazminat ödemesi yapıldıktan sonra sigorta şirketi tarafından sigortalıya rücu davası açılmıştır. Davaya konu olayda sigorta poliçesinin 20.01.2004-20.01.2005 dönemini kapsadığı ve kazanın da 20.09.2004’te gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Ancak somut olayda davalı sigortalı işleten, 07.04.2004 tarihinde aracı noter kanalıyla satmışsa da söz konusu devir işlemini sigorta şirketine bildirmemiştir. Bu nedenle davalı, sigorta şirketinin bir trafik sigortası sözleşmesi daha akdetmekle çifte sigortaya yol açtığını ileri sürmüştür. Hukuk Genel Kurulu ise kararında bu konuda bir değerlendirme yapmaksızın “Bu nedenle KTK’nın 94. maddesi uyarınca gerekli ihbarı sigortacıya yapıp sigorta sözleşmesinin iptali imkânını sigortacıya vermediği sürece, aracı takip eden sigorta poliçesi geçerlidir ve poliçenin tarafları arasındaki yükümlülükler devam eder. Ancak, işleten değişikliği bir zeyilname ile belirlenmiş ise bundan sonra oluşan rizikolardan ötürü sigortacı akidene rücu edemez” demek suretiyle devreden işletenin sorumluluğunun devam ettiği sonucuna varmıştır. Karar için bkz. İstanbul Barosu Dergisi, C. 95, S. 2, 2021, s. 424-432. Belirtmek gerekir ki HGK kararının gerekçesinde sözü edilen “iptal” ile kastedilenin sözleşmenin feshi olduğu kanaatindeyiz. Zira mülga KTK m. 94/3 hükmü ile sigortacıya tanınan imkan iptal değil sözleşmeyi fesih imkanıdır. Zaten kararda da araç işleteninin değişmesi hâlinde sigortacıya sadece fesih imkanı tanındığı açıkça ifade edilmektedir.

⁴⁴ Şenocak, Tasarıya ilişkin yaptığı değerlendirmede TTK m. 1466/1 hükmünde düzenlenen hususun müşterek sigorta ile çifte sigortaya sebebiyet verilmesi hali olduğunu, bu nedenle anılan hükmün sorumluluk sigortalarına uygulanabileceği hükme bağlanırken TTK m. 1467 hükmünden söz edilmemesinin esasen bir çelişki oluşturduğunu haklı olarak ifade etmektedir. Bkz. Şenocak, Uygulanabilirlik, s. 222.

⁴⁵ Amasya, s. 173.

olduğu aktifin sigortasına özgü bir kavramdır. Bu görüşe göre pasifin sigortası niteliğindeki sorumluluk sigortalarında menfaat değerinden söz edilemez⁴⁶. Bir başka görüş ise sorumluluk sigortalarında da bir menfaat değerinin bulunduğu yönündedir. Bu görüşü savunan kimi yazarlara göre sigorta değeri, sigorta ettirenin malvarlığında meydana gelecek olası eksilmenin önceden tespit edilebildiği haller bakımından bu miktar kadar, tespit edilemediği hallerde ise sigorta ettirenin malvarlığının toplam miktarı kadardır⁴⁷. Doktrinde sigorta değerinin mevcudiyetini kabul eden kimi yazarlar ise sigorta değerinin sonsuz bir değer olarak ortaya çıktığı görüşündedir⁴⁸. Bu son görüşü savunan Şenocak' a göre sigorta değerinin sonsuz büyüklükte olması nedeniyle sigorta değeri, sorumluluk sigortalarında sigorta tekniği açısından dikkate alınamaz. Bu nedenle de Türk Ticaret Kanunundaki sigorta değerine ilişkin hükümler, sorumluluk sigortalarına ya hiç uygulanamaz ya da sınırlı olarak uygulanabilir⁴⁹. Zenginleşme yasağının tüm zarar sigortaları açısından geçerli olan bir temel ilke olduğu gerçeğinden hareket eden yazar⁵⁰, sorumluluk sigortalarında çifte sigorta anlamında gerçek zararı aşacak bir tazminat ödemesi ihtimalinin bulunup bulunmadığının sigorta zararının sigorta bedeliyle karşılaştırılmasıyla tespit edilebileceğini, böylece 6762 sayılı Kanun'un çifte sigortaya ilişkin 1267. maddesinin sorumluluk sigortaları hakkında da

⁴⁶ **Kender**, Hususi Sigorta, s. 295; **Yazıcıoğlu**, Emine/**Şeker Ögüz**, Zehra: Sigorta Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 171; **Ünan**, Samim: "Karayolları Trafik Kanunu'ndaki Trafik Sorumluluğu Sigortasına İlişkin Düzenleme Hakkında Bazı Düşünceler", Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 1, 2005, s. 178; **Kara**, Menfaat, s. 188; **Kender**, Mesuliyet Sigortası, s. 3 ve s. 8; Karasu ise sorumluluk sigortalarında belli bir sigorta değerinden ve bedelinden bahsedilemeyeceğini ifade etmektedir, **Karasu**, Sorumluluk, s. 688.

⁴⁷ **Hızır**, s. 289. Bozer'e göre mala bağlı sorumluluk sigortaları bakımından malın değeri aynı zamanda sorumluluk sigortası bakımından da sigorta değerini oluşturur. Bu nedenle sigorta değerinin sigorta bedeline eşitliği ilkesi bu tür sigortalara da uygulanabilir. Ancak üçüncü kişinin uğrayacağı zararın miktarının önceden bilinemediği sorumluluk sigortaları bakımından sigorta bedelinin sigorta değerine eşitliği ilkesi de uygulanamaz, **Bozer**, Ali: Sigorta Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1981, s. 175. Şenocak, mal üzerindeki hakimiyete dayanan sorumluluk hallerinde sigorta ettirenin tazminat borcunun malın değerinden daha yüksek olabileceği gerekçesiyle bu görüşe katılmamaktadır, **Şenocak**, Uygulanabilirlik, s. 198. Kanaatimizce de sorumluluk bir mal dolayısıyla ortaya çıksa da zarar malın değeriyle sınırlı olarak ortaya çıkmadığından malın değerinin sigorta değeri olarak kabul edilmesi, daha yüksek zararların ortaya çıkması olasılığında hem sigortalı hem de zarar görenin menfaatleri bakımından yetersiz kalabilir.

⁴⁸ **Şenocak**, Uygulanabilirlik, s. 200; **Amasya**, s. 171.

⁴⁹ **Şenocak**, Uygulanabilirlik, s. 200.

⁵⁰ **Şenocak**, Uygulanabilirlik, s. 203.

uygulanabileceğini ifade etmektedir⁵¹. Can'a göre bazı istisnai haller dışında sorumluluk sigortalarında sigorta değeri yoktur. Zira bu tür sigortalarda malvarlığının pasif kısmındaki artışın ne kadar olacağının önceden kesin olarak belirlenmesi mümkün değildir. Sigorta değerinin bulunmadığı bu sigortalarda eksik veya aşkın sigorta söz konusu olmayacağı için çifte sigortadan da söz edilemez. Ancak sorumluluğun miktar ya da konu itibarıyla sınırlanmış olduğu durumlarda sorumluluk sigortası bakımından da malvarlığının pasif kısmında meydana gelebilecek artışın üst sınırı da belirlidir. Bu tür sigortalar bakımından sorumluluğun belirlenmiş olan üst sınırına kadar sigortalanmış olması durumunda sonradan yapılan sigorta sözleşmeleri bakımından TTK m. 1467 hükmü kıyasen uygulanabilmelidir⁵². Ünan ise çifte sigorta ve kısmi sigortanın menfaat değerinin söz konusu olduğu sigortalara ilişkin olması dolayısıyla kural olarak sorumluluk sigortalarında uygulanamayacağını belirtmekle birlikte sorumluluk sigortalarında bazı hallerde çifte sigortanın söz konusu olabileceğini ifade etmektedir. Yazara göre bir sınırlı sorumluluk hakkında sınırlı sorumluluk limiti üzerinden sigorta yaptırılması zorunluluğunun bulunduğu hallerde ve o limite kadar koruma sağlanan hallerde birden fazla sigortanın bulunması, çifte sigortaya yol açar. Zorunlu sigorta için öngörülen limit dahilinde birden çok sigorta da yazara göre çifte sigortaya yol açabilir⁵³. Esasen sorumluluk sigortalarının zarar sigortalarının bir türü olduğu ve bu sigortalarda sigortalarının malvarlığının pasif kısmındaki artış dolayısıyla ortaya çıkabilecek eksilmelerin teminat altına alındığı düşünüldüğünde zenginleşme yasağının bu sigortalar bakımından da geçerli olacağının kabulü gerekmektedir. Her ne kadar sorumluluk sigortalarında mal sigortalarındaki anlamıyla bir menfaat değerinden söz edilemezse de belirli bir sorumluluk limitinin teminat altına alındığı sorumluluk sigortaları bakımından çifte sigortaya ilişkin TTK m. 1467 hükmünün kıyasen uygulanması mümkün olmalıdır. Yukarıda TTK m. 1470 hükmüne ilişkin değerlendirmelerimizde de belirttiğimiz üzere sorumluluk sigortalarına uygulanacak hükümleri düzenleyen TTK m. 1485 hükmünde TTK m. 1467 hükmüne yer verilmemiş olması, anılan hükmün sorumluluk sigortalarına doğrudan uygulanama-

⁵¹ Yazara göre sorumluluk sigortasında, sigorta ettirenin tehlikeye maruz kalan malvarlığıyla ilişkisinin değeri, üçüncü kişiler tarafından ileri sürülen tazminat talepleri tutarına bağlı olduğundan üçüncü kişinin ileri sürdüğü tazminat talebi kesinleşmiş ve bu miktar da sigorta ile karşılanacak zarara tekabül ediyorsa, ortada sorumluluk sigortasında çifte sigorta anlamında aşkın sigortayı ifade eden objektif bir büyüklük var demektir, **Şenocak**, Çifte Sigorta, s. 9 ve s. 57. Aynı doğrultuda **Hızır**, s. 296; **Yener**, Birden Çok Sigorta, s. 545; **Amasya**, s. 172.

⁵² **Can**, s. 151.

⁵³ **Ünan**, Cilt II, s. 202 ve s. 506; **Amasya**, s. 175.

yacağı anlamına gelse de⁵⁴ durumun özelliklerine uygun düşen hallerde kıyasen uygulanmasına kanaatimizce engel değildir. Bilhassa teminat sınırının yetkili makamlarca belirlendiği zorunlu sorumluluk sigortaları bakımından durum böyledir. Örneğin çalışmamızın konusunu oluşturan trafik sigortası bakımından 01.01.2025-31.12.2025 dönemi için teminat tutarları 13.12.2024 tarih ve 32751 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Tarife Uygulama Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik⁵⁵” ile belirlenmiş olup söz konusu asgari teminat tutarları üzerinde teminat verilmesi, Yönetmeliğin 14’üncü maddesi uyarınca motorlu kara taşıt araçları ihtiyari mali sorumluluk sigortası kapsamında ilave prim alınması şartıyla mümkündür. Dolayısıyla trafik sigortası sözleşmesi ile asgari teminat tutarlarından fazlası kararlaştırılamayacağı gibi aynı dönemi kapsayan ikinci bir trafik sigortası sözleşmesi de kanaatimizce yapılamayacaktır⁵⁶. Aksinin kabulü, zararın teminat limitleri dahilinde kaldığı durumlarda sorumluluk sigortaları bakımından da geçerli olduğu kabul edilen zenginleşme yasağının ihlaline yol açabilir. Ancak daha önce de belirttiğimiz üzere motorlu araçların noter kanalıyla gerçekleşecek satış ve devrinden önce devralan adına yapılan sigorta sözleşmeleri bakımından devralanın müstakbel menfaati sigortalanan maktadır. Bu durumda devir öncesinde yapılan sigorta sözleşmesinde sigortalanan menfaat ile mevcut işleten adına yapılmış olan sigorta sözleşmesiyle sigortalanan menfaatin aynı olmadığı, bu bakımdan TTK m. 1465 hükmü ile düzenlenen birden çok sigortanın koşullarından biri olan “aynı menfaatin sigortalınması koşulunun” eksik olacağı unutulmamalıdır. Motorlu aracı devreden ve devralan kişiler adına yapılan sigorta sözleşmelerini motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortasında bir çifte sigorta durumu olarak değerlendirmek bu nedenle mümkün değildir.

V. DEVREDENİN YAPTIRMIŞ OLDUĞU SİGORTA SÖZLEŞMESİ KAPSAMINDA SAĞLANAN HİMAYENİN TTK M. 1484 HÜKMÜ KARŞISINDA AKİBETİ

Anayasa Mahkemesi’nin 23/01/2024 tarih ve E. 2023/130, K. 2024/17 sayılı kararının 05/12/2024 tarihinde yürürlüğe girmesiyle birlikte KTK m. 94/3 ve m. 94/4 hükümleri yürürlükten kalkmıştır. Böylece işleten sıfatının değişmesi halinde KTK hükümleri çerçevesinde sigorta sözleşmesinin yürür-

⁵⁴ Ünan, Birden Çok Sigorta, s. 111.

⁵⁵ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/12/20241213-4.htm>, E.T. 02/07/2025.

⁵⁶ Ünan, karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortasında çifte sigortanın söz konusu olabileceğini ifade etmektedir, Ünan, Trafik, s. 178.

lükte kalmaya devam etmesi imkanı da artık bulunmamaktadır. Bu gelişme, uygulamada trafik sigortasının işleten değişikliği ile sona erdiği yönünde yorumlanmıştır. Bu gelişmeye uygun biçimde KMZMSSTUEHY’de değişikliğe gidilerek “İşletenin değişmesi” başlıklı 11’inci maddenin mevcut sözleşmenin işletenin değiştiği tarihten itibaren onbeş gün süresince herhangi bir işleme gerek kalmaksızın ve prim ödenmeksizin yeni işleten için de geçerli olacağına dair son cümlesi 12/12/2024 tarihinde yürürlükten kaldırılmıştır. “Araçların Satış, Devir ve Tescil Hizmetlerinin Yürütülmesi Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” ile tescil edilmiş araçların satış ve devirleri bakımından aracı satış veya devir yoluyla alacak kişi adına satış ve devir tarihi itibarıyla geçerli olmak üzere zorunlu mali sorumluluk sigortasının bulunması şartının da getirilmesiyle birlikte KTK ve KTK hükümlerine dayanan ikincil mevzuatta gerekli güncellemeler tamamlanmıştır. Böylelikle “İşletenin değiştiği her durumda mevcut sözleşme değişim tarihi itibarıyla kendiliğinden sona erer ve ilgiliye gün esasına göre prim iadesi yapılır.” şeklindeki KMZMSSTUEHY m. 11 gereği artık işleten değişikliği, trafik sigortası sözleşmesini sona erdiren bir hal olarak değerlendirilmektedir. Ancak motorlu aracın işletilmesi nedeniyle zarar gören üçüncü kişilerin ve zorunlu sigortalara duyulan güvenin korunması, işleten değişikliği halinde bir himaye boşluğunun bulunmamasını gerektirmektedir ki bu da ASDTHYHY m. 18 ile öngörülen devralan adına satış ve devir tarihi itibarıyla geçerli trafik sigortası sözleşmesinin varlığı şartı ile sağlanmaya çalışılmıştır. Ancak tüm bu düzenlemeler yapılırken zorunlu sigortalara ilişkin TTK m. 1484/2 hükmü kanaatimizce göz ardı edilmiştir.

TTK m. 1484/2 hükmü uyarınca “Sigorta ilişkisinin sona ermesi, zarar görene karşı ancak, sigortacının sözleşmenin sona erdiğini veya ereceğini⁵⁷ yetkili mercilere⁵⁸ bildirmesinden bir ay sonra hüküm doğurur.”. Sigortacı-

⁵⁷ Sözleşmenin sona ermesi kavramının sürenin sona ermesi halini de kapsayacak şekilde yorumlanması gerektiği hususunda bkz. **Sopacı Öztuna**, Birgül: “Zarar Görene Karşı İfa Yükümlülüğü”, Editör: **Ünan**, Samim/**Yazıcıoğlu**, Emine, Sigorta Hukuku Sempozyumları, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 86; **Sopacı Öztuna**, Birgül: “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 1484. Maddesine Göre Zorunlu Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Zarar Görene Karşı İfa Yükümlülüğü”, Marmara Üniversitesi Hukuku Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 18, S. 2, 2012, s. 710.

⁵⁸ Doktrinde hükümde belirtilen yetkili merci konusundaki belirsizliğe dikkat çekilmektedir. Bkz. **Hacıömeroğlu**, Abdülhamid Oğuzhan: “Zorunlu Sorumluluk Sigortacısının Sonraki Sorumluluğu”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 36, S. 2, 2020, s. 177; **Sopacı Öztuna**, İfa Yükümlülüğü, s. 88; **Sopacı Öztuna**, 1484, s. 711. Bu konuda Sopacı Öztuna, Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Tarife ve Talimatı m. 7 ile Zorunlu Sigorta Takibine İlişkin Yönetmelik m. 5 hükümlerinden

nın sonraki sorumluluğunu düzenleyen söz konusu hüküm Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen KTK m. 94/4 hükmü karşısında tarih itibariyle sonraki kanun niteliğindedir. Öte yandan anılan hüküm tüm zorunlu sorumluluk sigortaları bakımından uygulanma kabiliyeti olan genel bir hüküm niteliğindedir. Bu bakımdan söz konusu hükmün trafik sigortası bakımından da uygulama alanı bulacağı şüphesizdir^{59,60}. Ancak doktrinde mehz Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu- VVG § 117 hükmünden hareketle sigortacının sonraki sorumluluğunu düzenleyen TTK m. 1484 hükmünün uygulama koşulları arasında yeni bir sigorta sözleşmesinin akdedilmemiş olması şartına da yer verilmektedir⁶¹. Buna göre zarar görenin başvurabileceği yeni bir sorumluluk sigortasının bulunduğu durumlarda sigorta ilişkisi sona ermiş olan sorumluluk sigortacısının sonraki sorumluluğundan bahsetmeye gerek bulunmamaktadır⁶². Bu görüşteki Seven, “böyle bir durumda, hemen geçerli yeni bir sigorta sözleşmesi akdedildiği, zarar görenler açısından başvurulabilecek bir sigorta olacağı ve artık korunmasını gerektiren bir menfaatleri kal-

hareketle Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi (SBM)’nin yetkili merci olarak kabul edilebileceğini ifade etmektedir, **Sopacı Öztuna**, İfa Yükümlülüğü, s. 88; **Sopacı Öztuna**, 1484, s. 711. Ünan da SBM’nin zorunlu sigortaların büyük çoğunluğunda baştan sona devrede olduğuna işaret etmektedir. Yazara göre SBM, tüm poliçelerden gerçek zamanlı olarak bilgi sahibi olduğundan ülkemizde yetkili mercilere bildirme veya bildirmeme sorunu az sayıda sigorta bakımından söz konusu olmaktadır. Bkz. **Ünan**, Cilt II, s. 425. Trafik sigortası bakımından da KMZMSSTUEHY m. 25 uyarınca trafik sigortası poliçelerinin üzerine Sigorta Bilgi Merkezi’nin her bir poliçe için oluşturduğu Sigorta Bilgi Merkezi Numarası ve Bilgi İşlem Referans Numarasının asgari 12 punto olarak bastırılması zorunludur. Ayrıca aynı hükümle sigorta şirketleri trafik sigortasına ilişkin poliçe ve hasar verilerini en çok bir günlük gecikme ile SBM’ye bağlı bir alt merkez olan Trafik Sigortaları Bilgi ve Gözetim Merkezi (TRAMER)’ne iletmekle yükümlü tutulmuşlardır. Bu nedenle SBM’nin trafik sigortası bakımından da TTK m. 1484/2 hükmü anlamında yetkili merci olduğu kanaatindeyiz.

⁵⁹ Seven, TTK m. 1484 hükmünün hem sonraki tarihli hüküm hem de genel hüküm olması sebebiyle KTK m. 94 hükmü karşısında öncelikli olarak uygulanması gerektiği görüşündedir. Bkz. **Seven**, Vural: “Anayasa Mahkemesi’nin Karayolları Trafik Kanunu’nun 94’üncü Maddesi Hakkında Vermiş Olduğu İptal Kararının Değerlendirilmesi”, Lexpera Blog, 2024, <https://blog.lexpera.com.tr/anayasa-mahkemesinin-karayollari-trafik-kanununun-94uncu-maddesi-hakkinda-vermis-oldugu-iptal-kararinin-degerlendirilmesi/>, Erişim tarihi: 22.04.2025.

⁶⁰ Bu bağlamda Seven’in de haklı olarak ifade ettiği üzere Anayasa Mahkemesi’nin söz konusu iptal kararı konuya ilişkin genel bir hükmün varlığı sebebiyle bir hukuki boşluğa yol açmayacaktır, bkz. **Seven**, a.g.e.

⁶¹ VVG § 117 hükmünün üçüncü fıkrasının ikinci cümlesine göre “Üçüncü kişi, zararını bir başka zarar sigortacısından veya sosyal güvenlik kurumundan talep edebiliyorsa sigortacı sorumluluktan kurtulur.”

⁶² **Hacıömeroğlu**, s.179.

mayacağından”, TTK m. 1484/2 hükmünün uygulama alanı bulmayacağını ifade etmektedir⁶³. Ünan⁶⁴ ve Hacıömeroğlu⁶⁵ da yeni bir zorunlu sorumluluk sigortası yaptırılmasını sigortacının sonraki sorumluluğunu sona erdiren haller arasında değerlendirmektedir. Bu görüş doğrultusunda çalışmamızda incelenen AYM kararından sonra yürürlüğe giren ve çalışmanın giriş kısmında incelenen mevzuat değişiklikleri çerçevesinde motorlu araçların noter kanalıyla gerçekleştirilecek satış ve devrinden önce devralan adına bir sigorta sözleşmesi muhakkak akdedileceğinden sigortacının sonraki sorumluluğuna ilişkin TTK m. 1484/2 hükmünün karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası bakımından uygulanması söz konusu olmayacaktır. Ancak Türk hukuku bakımından VVG § 117 hükmünde olduğu gibi yeni bir sigorta sözleşmesinin yapılmasıyla sigortacının sonraki sorumluluğunun ortadan kalkacağına dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu açıdan uygulamada çıkabilecek sorunların önüne geçmek adına TTK m. 1484 hükmüne de VVG § 117 hükmünde olduğu gibi bir ekleme yapılmasının uygun olacağı kanaatindeyiz.

VI. KMZMSSGŞ’NİN SİGORTALININ DEĞİŞMESİNİ DÜZENLEYEN C.4 MADDESİNİN GEÇERLİĞİ VE UYGULANABİLİRLİĞİ

KMZMSSGŞ’nın “Sigortalının Değişmesi” başlıklı C.4 maddesinin ikinci fıkrası “Sigortalının değiştiği her durumda mevcut sözleşme değişim tarihi itibarıyla kendiliğinden sona erer ve ilgiliye gün esasına göre prim iadesi yapılır. Ancak, mevcut sözleşme sigortalının değiştiği tarihten itibaren onbeş gün süresince herhangi bir işleme gerek kalmaksızın ve prim ödenmeksizin yeni işleyen için sözleşme yapılana kadar geçerlidir.” şeklindedir. Anayasa Mahkemesi’nin iptal kararının ardından anılan düzenlemede herhangi bir değişiklik yapılmadığı görülmektedir. Bu noktada anılan hükmün TTK m. 1484 hükmü karşısında uygulanabilir olup olmadığına ilişkin bir değerlendirme yapma zorunluluğu da doğmaktadır. Bu değerlendirme, sigorta poliçesi genel şartlarının hukuki niteliğinin de tespitini kaçınılmaz kılmaktadır. Zira sigorta poliçesi genel şartlarının TTK m. 1484 hükmü karşısındaki statüsü, ancak sigorta poliçesi genel şartlarının hukuki niteliğinin tespitinden sonra belirlenebilir. Doktrinde bir görüşe göre SK m. 11/1 hükmü gereği

⁶³ Seven, a.g.e.

⁶⁴ Yazara göre önceki sigortanın sona ermiş olduğunun zarar görene karşı da ileri sürülebilmesi için yeni bir sigortanın yapıldığının bu hususta yetkili kılınmış olan mercie bildirilmiş olması gerekir, Ünan, Cilt II, s. 425.

⁶⁵ Hacıömeroğlu, s. 183.

idare⁶⁶ tarafından onaylanarak yürürlüğe giren ve sigorta şirketleri tarafından aynı şekilde uygulanması zorunlu olan genel şartlar, idarenin bir tür düzenleyici işlemi niteliğindedir⁶⁷. Öte yandan hakim görüş, söz konusu genel şartların sigorta ettiren tarafından müzakere edilmeksizin kabul edilmesinden hareketle bunların genel işlem şartı niteliğinde olduğu yönündedir⁶⁸. Bu görüşü savunan Ünan'a⁶⁹ göre genel işlem şartları bakımından önemli olan,

⁶⁶ SK m. 11/1 hükmü ile Hazine Müsteşarlığına tanınan genel şartları onaylama yetkisi, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçişle birlikte 47 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kurulan Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından kullanılmaktadır. 47 Sayılı Sigortacılık Ve Özel Emeklilik Düzenleme Ve Denetleme Kurumunun Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, RG T. 18/10/2019, S. 30922, <https://mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=47&MevzuatTur=19&MevzuatTertip=5>, E.T.: 02/07/2025.

⁶⁷ **Yeşilova Aras**, Ecehan: "Sigorta Sözleşmelerinde Genel İşlem Şartlarının Kullanılması", İzmir Barosu Dergisi, C. 80, S. 3, 2015, s. 458; **Memiş**, Tekin: Sigorta Sözleşmesi Şartlarının Yargısal Denetimi, On İki Levha Yayıncılık, Ankara 2016, s. 42; **Memiş**, Tekin: "Sigorta Poliçesi Genel Şartlarının Hukuki Mahiyeti ile İlgili Tartışmaların Sonu mu?", Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 16, 2022, s. 249 ve 258. Memiş'in bu son çalışmasında değerlendirdiği Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 20/04/2021 tarih ve E. 2020/191, K. 2021/514 sayılı kararı ile Anayasa Mahkemesi'nin 17/07/2020 tarih ve E. 2019/40, K. 2020/40 sayılı kararlarında da sigorta poliçesi genel şartları iradenin düzenleyici işlemi olarak nitelenmiştir. Ayrıca Anayasa Mahkemesi'nin çalışmamıza konu 23/01/2024 tarih ve E. 2023/130, K. 2024/17 sayılı kararında da zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları özelinde bu genel şartların düzenleyici idari işlem niteliğinde olduğunu bir kez daha teyit etmiştir.

⁶⁸ **Yazıcıoğlu/Şeker Ögüz**, s. 13; **Bahtiyar**, Mehmet: "Sigorta Poliçesi Genel Koşulları", Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 19, S. 2, 1997, s. 89 ve s. 92; **Ünan**, Samim: Sigorta Tüketici Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016, s. 34; **Gürgen**, Orhan: "Trafik Sigortası Genel Şartlarının Hukuki Mahiyeti ve Yargıtay'ın Konuya İlişkin Kararının Eleştirisi", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 41, 2020, s. 467; **Kara**, Etem: "Sigorta Genel Şartlarının Hukuki Niteliği", Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.10, S. 19, 2020, s. 168; **Karaahmetoğlu**, s. 1063; **Memiş**, Tekin: "Sigorta Sözleşmelerinde Kullanılan Genel Şartların Yargısal Denetimi", Türkiye'de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği, Türkiye Barolar Birliği, Ankara 2005, s. 123. Ancak Memiş, sigorta sözleşmelerinde kullanılan genel şartların diğer genel işlem şartlarından ayrılan yönlerinin bulunduğu vurgu yapmaktadır. Yazar ayrıca özel sigorta şirketleri ile kamu hukuku tüzel kişilerinin sigorta sözleşmesi yapabilme imkanının bulunduğu haller arasında ayırım yapmaktadır. Yazar, bu ikinci duruma zorunlu deprem sigortasını örnek göstermekte ve DASK tarafında yapılan bu sözleşmelerde kullanılan genel şartların genel işlem şartı niteliğinde olmadığını ifade etmektedir, **Memiş**, Yargısal Denetim, 2005, s. 125. Konumuz bakımından önem arz eden karayolları motorlu araçlar zorunlu malik sorumluluk sigortası genel şartlarını hazırlama yetkisi de benzer şekilde KTK m. 93 hükmü ile idareye verilmiştir. Yeşilova Aras sigorta poliçesi genel şartlarının müzakereye açık olmasından hareketle genel işlem şartı olmadığı görüşündedir, **Yeşilova Aras**, s. 462.

⁶⁹ **Ünan**, Tüketici, s. 38.

bunların kim tarafından hazırlandığı değil, taraflar arasında müzakere edilmiş olup olmadığıdır. TBK m. 20 hükmündeki “hazırlayan” ifadesinin Alman BGB § 305 hükmündeki şekliyle “kullanan” olarak anlaşılması durumunda⁷⁰ bu görüş kanaatimizce de isabetlidir. Ancak hangi görüş kabul edilsin kanaatimizce konumuz bakımından önemli olan husus, sigorta poliçesi genel şartlarının emredici hükümlere aykırı olamayacağı gerçeğidir⁷¹. Zira SK m. 11/1 uyarınca genel şartlar, sigorta sözleşmesinin ana muhtevasına dahil olduğundan sözleşme şartı niteliğindedir⁷². 6102 sayılı Kanun’un zarar sigortalarına ilişkin koruyucu hükümlerinin düzenlendiği TTK m. 1486’ncı maddesinin ikinci fıkrasına göre sigortacının sonraki sorumluluğunun düzenlendiği TTK m. 1484 hükmüne aykırı sözleşme şartları geçersizdir. Öte yandan idarenin düzenleyici işlemleri bakımından da normlar hiyerarşisi gereği, düzenleyici işlem ile kanun hükmü arasında bir uyumsuzluğun bulunması durumunda kanun hükmü uygulanacaktır. Bu itibarla KMZMSS Genel Şartlarının anılan C.4 maddesi de TTK m. 1484 hükmüne aykırı bir sözleşme şartı olarak geçersiz kabul edilmelidir⁷³.

SONUÇ

Karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortasında işlemlen değişikliği ve sigortacının sonraki sorumluluğunu düzenleyen KTK m. 94/3 ve 4 hükümlerini iptal eden Anayasa Mahkemesi’nin 23.01.2014 tarih ve E. 2023/130, K. 2024/17 sayılı kararının yürürlüğe girmesiyle birlikte motorlu aracın satış ve devrinin, aynı zamanda mevcut zorunlu sorumluluk sigortasını da sona erdireceği ve bu nedenle sigorta boşluğu oluşabileceği düşüncesiyle kararın yürürlüğe girmesinden önce ASDTHYHY m. 18 hükmünde değişiklik yapılmıştır. Anılan değişiklik ile olası bir sigorta boşluğunun önüne geçmek amacıyla motorlu araçların noter kanalıyla gerçekleştirilecek devir veya satış işlemlerinden önce aracı devralacak kişi adına sigorta yaptırılması zorunluluğu getirilmiştir.

⁷⁰ **Gürgen**, s. 476.

⁷¹ **Bahtiyar**, s. 96; **Yener**, 1470, s. 210. Anayasa Mahkemesi de çalışmamıza konu 23/01/2024 tarih ve E. 2023/130, K. 2024/17 sayılı kararında genel şartların kanuna nazaran ikincil nitelik taşıdığını açıkça ifade etmiştir.

⁷² **Yazıcıoğlu/Şeker Ögüz**, s. 13; **Kender**, Hususi Sigorta, s. 31; **Ayhan**, Rıza/Çağlar, Hayrettin/Özdamar, Mehmet: Sigorta Hukuku, Yetkin Yayınevi, Ankara 2023, s. 31; **Yeşilova** Aras, s. 466; **Kara**, Genel Şartlar, s. 159. Bahtiyar da genel şartların sözleşmesel niteliğine vurgu yapmaktadır, **Bahtiyar**, s. 96.

⁷³ Anılan düzenlemenin çalışmamızda da incelenen AYM kararı ile mülga KTK m. 94 hükmü karşısında uygulama kabiliyetinin olmayacağı yönünde **Yener**, 1470, s. 215; **Küçük**, s. 75.

Çalışmamızda 05.12.2024 tarihinden bu yana uygulanan zorunluluk, TTK m. 1408, TTK m. 1467 ve TTK m. 1484 hükümleri bakımından değerlendirilmiştir. Bu açıdan yapılan değerlendirmede aracı devralacak kişi adına yapılan sigorta sözleşmeleri bakımından TTK m. 1408 anlamında menfaat yokluğunun söz konusu olmadığı, dolayısıyla müstakbel menfaatlerin sigortası söz konusu olduğundan yapılan sözleşmelerin bu açıdan geçerli olduğu tespit edilmiştir. Hal böyle olunca işleten değişikliği ile mevcut sözleşmenin sona erdiği devir anına kadar geçen süre bakımından aynı araç için yapılmış iki geçerli sigorta sözleşmesinin mevcudiyetinin TTK m. 1467 anlamında çifte sigortaya yol açıp açmayacağının tespiti gerekmiştir. Bu çerçevede yaptığımız değerlendirmede TTK m. 1467 anlamında çifte sigortanın sorumluluk sigortaları bakımından da ortaya çıkabileceği gerçeği karşısında iki sözleşmenin de yürürlükte olduğu zaman diliminde gerçekleşecek bir riziko sonucu ortaya çıkacak zararların hangi sorumluluk sigortası kapsamında karşılanacağını yasal bir düzenleme ile açıklığa kavuşturulması gerektiğine dikkat çekilmiştir.

Sigortacının sonraki sorumluluğunu düzenleyen KTK m. 94/4 hükmü Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş olsa da zorunlu sigortalarda sigortacının sonraki sorumluluğunu düzenleyen TTK m. 1484/2 hükmü çerçevesinde sona eren sigorta sözleşmesi bakımından sigortacının sonraki sorumluluğunun söz konusu olup olmayacağı meselesi de çalışmamızın odaklandığı bir başka noktadır. Doktrinde bir görüşün kabul ettiği üzere TTK m. 1484/2 anlamında sigortacının sonraki sorumluluğunun uygulanabilmesi bakımından mehzaz VVG § 117 hükmünde olduğu gibi yeni bir sigorta sözleşmesi akdedilmemiş olması şartı da arandığında ASDTHYHY m. 18 çerçevesinde noter kanalıyla gerçekleşecek satış veya devirler bakımından yeni bir sigorta sözleşmesi akdedilmiş olacağından bu şekilde gerçekleşecek işleten değişikliklerinde sigortacının sonraki sorumluluğunun söz konusu olmayacağı düşünülebilirse de mehzaz VVG § 117 hükmündeki bu koşulun TTK m. 1484/2 bakımından söz konusu olmadığı unutulmamalıdır.

Bu noktada, noter kanalıyla gerçekleşmeyen işleten değişiklikleri bakımından da bir değerlendirme yapılması zorunluluğu doğmuştur. Zira işleten değişikliği genellikle noterde gerçekleştirilecek bir satış veya devir işlemiyle gerçekleşse de miras ya da eşler arasındaki mal rejiminin tasfiyesi durumlarında olduğu gibi işleten değişikliğinin kendiliğinden ortaya çıkması da mümkündür. Kanaatimizce asıl sorunun işleten değişikliğinin kendiliğinden gerçekleştiği bu gibi durumlarda doğması muhtemeldir. Zira bu durumlarda da işleten değişikliği, KTK m. 94/3 hükmünün iptal edilmiş olması nedeniyle artık mevcut sigorta sözleşmesi bakımından bir sona erme nedeni

olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeni işleten hesabına bir sigorta sözleşmesi de akdedilmemiş olması olasılığında mevcut düzenlemelerin aracın işletilmesi-nin yol açabileceği zararlar karşısında zarar görenleri korumaya elverişliliği-nin değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu noktada TTK m. 1484/2 hükmü, bu gibi işleten değişikliği durumlarında uygulama alanı bulsa da anılan hüküm, zarar görenler bakımından ancak bir aylık bir sigorta boşluğu halinde koru-ma bahşetmektedir. Daha uzun süren sigorta boşluğu dönemlerinde ortaya çıkacak maddi zararlar bakımından ise zarar görenleri korumakta yetersiz kalmaktadır.

Sigorta boşluğu olasılığını en aza indiren ve zarar gören üçüncü kişileri korumaya en elverişli düzenleme şekli kanaatimizce doktrinde de Alman-ya'daki düzenleme modeli esas alınarak önerilen sigortanın aracı takip ettiği ve işleten değişikliği halinde sigorta sözleşmesinin yeni işletenle devam ettiği bir düzenleme şeklidir. Ancak söz konusu düzenleme gerçekleştirilin-ceye kadar uygulamada “kimin olarsa onun hesabına sigorta” sözleşmele-rinin akdedilerek zorunlu sorumluluk sigortalarının işleten değişikliğinden etkilenmesinin önüne geçmek kanaatimizce mümkündür. Hemen belirtmek gerekir ki bu son öneri, ancak uygulamada tercih edilmesi ve yaygınlaşması durumunda soruna çözüm olabilir. Bu sebeple konunun yasal bir düzenle-meyle çözüme kavuşturulması, zorunlu sigortaların sosyal amacının gerçek-leştirilmesi bakımından en güvenli yöntem olacaktır.

KAYNAKÇA

- Amasya**, Serap: “Sorumluluk Sigortalarında Birden Çok Sigorta”, Sigorta Hukukunun İki Güncel Sorunu: İnsansız Araçlar - Sorumluluk ve Sağlık Sigortalarında Birden Çok Sigorta Sempozyumu, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020, s. 153-205.
- Antalya**, Osman Gökhan: Marmara Hukuk Yorumu Miras Hukuku, C. III, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.
- Ayhan**, Rıza/Çağlar, Hayrettin/Özdamar, Mehmet: Sigorta Hukuku, Yetkin Yayınevi, Ankara 2023.
- Bahtiyar**, Mehmet: “Sigorta Poliçesi Genel Koşulları”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 19, S. 2, 1997, s. 89-108.
- Bozer**, Ali: Sigorta Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1981.
- Can**, Mertol: Türk Özel Sigorta Hukuku, C. I, Adalet Yayınevi, Ankara 2018.
- Günay**, M. Barış: “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 1470. ve 1471. Maddelerine İlişkin Değerlendirmeler”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 17, S. 2, 2013, s. 683-706.
- Gürgen**, Orhan: “Trafik Sigortası Genel Şartlarının Hukuki Mahiyeti ve Yargıtay’ın Konuya İlişkin Kararının Eleştirisi”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 41, 2020, s. 463-482.
- Hacıömeroğlu**, Abdülhamid Oğuzhan: “Zorunlu Sorumluluk Sigortacısının Sonraki Sorumluluğu”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 36, S. 2, 2020, s. 165-192.
- Hızır**, Serdar: “Türk Ticaret Kanunu’nda Yer Alan Mal Sigortalarına İlişkin Muhtelif Hüküm ve İlkelerin Sorumluluk Sigortasına Uygulanabilirliği”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C. 22, S. 86, 2010, s. 268-312.
- Kara**, Etem: “Sigorta Genel Şartlarının Hukuki Niteliği”, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.10, S. 19, 2020, s. 153-174 (Genel Şartlar).
- Kara**, Etem: Sigortalanabilir Menfaat İlkesi, Yetkin Yayınevi, Ankara 2020 (Menfaat).
- Karaahmetoğlu**, İsmail Özgün: “Sigorta Poliçesi Özel Şartları Üzerine Bir Değerlendirme”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 21, S. 1, 2022, s. 1013-1076.

- Karasu**, Rauf: “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun Sorumluluk Sigortalara İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, S. 4, 2016, s. 683-706 (Sorumluluk).
- Karasu**, Rauf: Karayolları Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası, Yetkin Yayınevi, Ankara 2016 (Trafik).
- Kender**, Rayegân: “Mesuliyet Sigortasının Mahiyeti ve Türleri”, Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları, III. Sigorta Semineri, Sigorta Hukuku Türk Derneği, Ankara 1977, s. 1-15 (Mesuliyet Sigortası).
- Kender**, Rayegân: Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2011 (Hususi Sigorta).
- Kendigelen**, Abuzer: “Karayolları Trafik Kanunu Mecburi ve İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortalarında Sigorta Süresi İçinde Sigorta Ettirenin İhbar Mükellefiyeti ve İşletenin Değişmesi”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 15, S. 1, 1989, s. 143-159.
- Kocayusufpaşaoğlu**, Necip: Miras Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 1987.
- Kurt**, Ekrem: “Motorlu Araç Mülkiyetinin Devri, Tescili ve Harici Devirler”, Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi, C. 8, Özel Sayı, Prof. Dr. Aydın ZEVLİLER’e Armağan, Aralık 2013, s. 1857-1933.
- Küçük**, Damla: “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası’nda Sigortalı Aracın Satışı ile İşleten Sıfatı Değiştiğinde Sigortacının Kime Rücu Edeceği Sorununun İlgili Yargıtay Kararları Açısından Değerlendirmesi, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 12, S. 1, 2013, s. 61-81.
- Maraşlı Dinç**, Yasemin: Miras Hukukunda Külli Halefiyet İlkesi, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.
- Memiş**, Tekin: Sigorta Sözleşmesi Şartlarının Yargısal Denetimi, On İki Levha Yayıncılık, Ankara 2016 (Yargısal Denetim 2016).
- Memiş**, Tekin: “Sigorta Poliçesi Genel Şartlarının Hukuki Mahiyeti ile İlgili Tartışmaların Sonu mu?”, Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 16, 2022, s. 247-265 (Tartışmalar).
- Memiş**, Tekin: “Sigorta Sözleşmelerinde Kullanılan Genel Şartların Yargısal Denetimi”, Türkiye’de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği, Türkiye Barolar Birliği, Ankara 2005, s. 123-149 (Yargısal Denetim 2005).
- Öztan**, Fırat: Sigortalı Malın Sahibinin Değişmesi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1971.

- Sayhan**, İsmet: Sigorta Sözleşmelerinin Konusu, Yetkin Yayınevi, Ankara 2001.
- Seven**, Vural: “Anayasa Mahkemesi'nin Karayolları Trafik Kanunu'nun 94'üncü Maddesi Hakkında Vermiş Olduğu İptal Kararının Değerlendirilmesi”, Lexpera Blog, 2024, <https://blog.lexpera.com.tr/anayasa-mahkemesinin-karayollari-trafik-kanununun-94uncu-maddesi-hakkinda-vermis-oldugu-iptal-kararinin-degerlendirilmesi/>, Erişim tarihi: 22.04.2025.
- Sopacı Öztuna**, Birgül: “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1484. Maddesine Göre Zorunlu Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Zarar Görene Karşı İfa Yükümlülüğü”, Marmara Üniversitesi Hukuku Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 18, S. 2, 2012, s. 699-723 (1484).
- Sopacı Öztuna**, Birgül: “Sigorta Konusu Menfaatin Yokluğunun ve Menfaat Sahibi Değişikliğinin Sözleşmeye Etkisi”, Editör: **Ünan**, Samim/ **Yazıcıoğlu**, Emine, Sigorta Hukuku Sempozyumları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 107-136 (Menfaat).
- Sopacı Öztuna**, Birgül: “Zarar Görene Karşı İfa Yükümlülüğü”, Editör: **Ünan**, Samim/ **Yazıcıoğlu**, Emine, Sigorta Hukuku Sempozyumları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 69-106 (İfa Yükümlülüğü).
- Şenocak**, Kemal: “Türk Ticaret Kanunu'nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 58, S. 1, 2009, s.189-230 (Uygulanabilirlik).
- Şenocak**, Kemal: Çifte Sigorta, Turhan Kitabevi, Ankara 2002 (Çifte Sigorta).
- Taşkın**, Melda: “Zarar Sigortalarında Menfaat Eksikliği”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 33, S. 1, 2017, s. 261-289.
- Ünan**, Samim: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. I, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016 (Cilt I).
- Ünan**, Samim: “Karayolları Trafik Kanunu'ndaki Trafik Sorumluluğu Sigortasına İlişkin Düzenleme Hakkında Bazı Düşünceler” , Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 1, 2005, s. 177-201 (Trafik).
- Ünan**, Samim: “Birden Çok Sigortaya İlişkin Bazı Sorunlar”, Sigorta Hukukunun İki Güncel Sorunu: İnsansız Araçlar - Sorumluluk ve Sağlık Sigortalarında Birden Çok Sigorta Sempozyumu, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020, s. 107-152 (Birden Çok Sigorta).

- Ünan**, Samim: Sigorta Tüketici Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016 (Tüketici).
- Ünan**, Samim: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. II, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016 (Cilt II).
- Yazıcıoğlu**, Emine/**Şeker Ögüz**, Zehra: Sigorta Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019.
- Yener**, Merve İrem: “Birden Çok Sigortaya İlişkin Bir Değerlendirme”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 38, S. 3, 2022, s. 531-566 (Birden Çok Sigorta).
- Yener**, Merve İrem: “Sigortalı Malın Sahibinin Değişmesine Dair TTK m. 1470 ile Getirilen Sistem Değişikliğine İlişkin Bir Değerlendirme”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 37, S. 1, 2021, s. 197-234 (1470).
- Yeşilova Aras**, Ecehan: “Sigorta Sözleşmelerinde Genel İşlem Şartlarının Kullanılması”, İzmir Barosu Dergisi, C. 80, S. 3, 2015, s. 447-470.